

Sociální pedagog a jeho uplatnění v sociálních službách

Renata Maczková

Bakalářská práce
2014



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Renata Maczková**

Osobní číslo: **H11522**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociální pedagog a jeho uplatnění v sociálních službách**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium literatury.

Vymezení teoretických východisek v oblasti sociální pedagogiky, uplatnění sociálního pedagoga a sociálních služeb.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníků.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Vyvození závěrů na základě výsledků, shrnutí a doporučení praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Bratislava: Public promotion, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

ČÁMSKÝ, Pavel, Jan SEMBDNER a Dagmar KRUTILOVÁ. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0027-7.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014


doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka




Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28.02.2014

.....
M. ...

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užívá-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá osobností sociálního pedagoga a jeho uplatněním v sociálních službách. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na charakteristiku sociální pedagogiky jako studijního oboru, v jakém systému věd je postavena a jaké má další trendy a vývoj. Dále je popsán systém sociálních služeb, poskytovatelé sociálních služeb a zajištění kvality sociálních služeb. Teoretickou část uzavírá popis profese sociálního pedagoga. Praktická část bude tvořena kvantitativním výzkumem a to formou dotazníků jak pro studenty, tak pro poskytovatele sociálních služeb ve Zlínském kraji.

Klíčová slova: sociální pedagogika, sociální služby, sociální práce, kompetence, pomáhající profese

ABSTRACT

My Bachelor's Thesis deals with the personality of a social educationalist and his ability to be useful in social services. My Thesis is divided into a theoretical and practical parts. The theoretical part focuses on the characteristics of social pedagogy as a study branch, its position in scientific system and further trends and development. Description of the profession of a social educationalist creates the end of the theoretical part. The practical part will be made up from the quantitative research by the means of questionnaires either for students or providers of social services in Zlín Region.

Key words: social pedagogy, social services, social work, competence, helping professions

Na tomto místě bych chtěla poděkovat mému vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za to, že se ujal vedení mé bakalářské práce. Zároveň bych mu chtěla poděkovat za jeho rady a komentáře.

Také bych ráda poděkovala svému manželovi, dětem a rodině za jejich podporu a pochopení. Bez jejich podpory bych stěží napsala tuto práci.

„ Mám dvě ruce: jednu, abych stiskl dlaň těch, s nimiž kráčím, a druhou, abych zvedl ty, kteří padají “ (Guyau)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 KAPITOLA K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM	13
1.1 LITERATURA DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ, CIZOJAZYČNÁ.....	13
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	14
1.3 VZTAH K ZÁKLADNÍM VÝCHODISKOVÝM POJMŮM	15
2 CHARAKTERISTIKA OBORU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA	18
2.1 POSTAVENÍ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY V SYSTÉMU VĚD.....	20
2.2 TRENDY A VÝVOJ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY	22
3 SYSTÉM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ČR	23
3.1 POSKYTOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	27
3.2 DOSTUPNOST A KVALITA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	29
4 PROFESE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	31
4.1 POŽADAVKY A PŘÍPRAVA NA PROFESI SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	33
4.2 KOMPETENCE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	36
4.3 UPLATNĚNÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
5 VÝZKUM A JEHO CHARAKTERISTIKA	42
5.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A CÍL VÝZKUMU	42
5.2 DRUH VÝZKUMU	42
5.3 HYPOTÉZA.....	42
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	43
5.5 TECHNIKA SBĚRU DAT	43
5.6 METODA ANALÝZY DAT	43
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU U STUDENTŮ	44
6.1 DEMOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA	44
6.2 POVĚDOMOST O PROFESI SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA, INFORMACE O PROFESI A VZDĚLÁNÍ.....	46
6.3 PŘÍNOS SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	48
6.4 TYPY ZAŘÍZENÍ, ZKUŠENOSTI RESPONDENTŮ.....	49
7 HYPOTÉZY A JEJICH OVĚŘENÍ	51
7.1 POVĚDOMOST O PROFESI SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	51
8 VÝSLEDKY VÝZKUMU U POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	54
8.1 ZŘIZOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB, TYPY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB A FUNKCE V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH	56
8.2 ZASTOUPENÍ PROFESE V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH.....	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	67
SEZNAM OBRÁZKŮ	68

SEZNAM TABULEK.....	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá získáním základních poznatků ze sociální pedagogiky jako vědy a uplatněním sociálního pedagoga v sociálních službách. Práce se však nezabývá jen sociální pedagogikou jako takovou, ale využili jsme poznatků z dalších vědních disciplín např. sociální politika, psychologie, sociologie, sociální práce a další vědní disciplíny. Sociální pedagogikou se zabývají např. Zlatica Bakošová, Bohuslav Kraus, Miroslav Procházka, Marie Hradečná, Milan Přadka.

V práci jsme vycházeli z poznatků o sociální pedagogice a jejich známých skutečností. Práce publikované jinými autory jsme použili jako podklad a pokusili na ně navázat. Informace jsme především získávali z textů autorů, kteří se problematikou sociální pedagogiky zabývali a dodnes zabývají.

Práce je rozdělena na dvě části, a to: teoretickou část a praktickou část. První teoretická část obsahuje charakteristiku sociální pedagogiky jako studijního oboru, v jakém systému věd je postavena a jaké má další trendy a vývoj. Dále jsme v teoretické části popsali systém sociálních služeb, její poskytovatele, dostupnost a zajištění kvality sociálních služeb. Poslední kapitola teoretické části je věnována profesi sociálního pedagoga v sociálních službách, jaké jsou požadavky na tuto profesi, v jakých sociálních službách se může sociální pedagog uplatnit a jaká je jeho pracovní náplň a kompetence. Praktická část je věnována výzkumné části bakalářské práce. Rozhodli jsme se použít metodu kvantitativního výzkumu a to formou dotazníkového šetření. Dotazníky byly vytvořeny pro předem vybrané střední školy ve městě Vsetín a to Masarykovo gymnázium Vsetín a pro Střední průmyslovou školu strojnickou Vsetín. Dotazník určený pro studenty středních škol měl za cíl zjistit povědomost o práci sociálního pedagoga. V dotazníku určeném pro ředitele (vedoucí pracovišť) sociálních služeb ve Zlínském kraji jsme zjišťovali, kolik a v jakých organizacích sociálních služeb pracuje sociálních pedagogů. V případě, že pozice sociálního pedagoga není v organizaci sociálních služeb obsazena, co je důvodem (např. finanční, profesní, vzdělání, nedostatek odborníků na trhu práce).

Vyhodnocené dotazníky jsme zpracovali do přehledných grafů a tabulek, které jsou součástí přílohy bakalářské práce. Cílem bakalářské práce je povědomí a uplatnění sociálního pedagoga v sociálních službách.

Předpokladem je, že získané poznatky budou obohacující a prospěšné k ucelení pohledu na uplatnění profese sociálního pedagoga v sociálních službách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KAPITOLA K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM

Naše bakalářská práce se zabývá sociální pedagogikou a uplatněním sociálního pedagoga v sociálních službách. V práci jsme vycházeli ze základních pojmů např. sociální pedagogika, sociální služby, sociální práce, kompetence, pomáhající profese, kterými jsme se v práci zabývali. Využili jsme poznatků z humanitních oborů a vědních disciplín jako je např. sociální práce, speciální pedagogika, multikulturní výchova. Zabývali jsme se i sociálními službami v České republice, jejími poskytovateli, dostupností a kvalitou.

1.1 Literatura domácí, zahraniční, cizojazyčná

Jako první jsme si vybrali knihu Miroslava Procházky Sociální pedagogika. Kniha je rozdělena do tří částí. Zabývá se sociální pedagogikou, historickými kořeny sociálně pedagogického myšlení. Autorovým cílem je přesvědčit čtenáře o tom, že sociální pedagogika není novým oborem a názory na sociální pedagogiku jsou ukotveny. Jsou zde sledovány názory, které se v teoretické rovině i v praktické práci staly základem pro vznik sociální pedagogiky jako samostatného oboru. V knize je věnována i pozornost sociální pedagogice ve střední Evropě. Jedná se např. o popis osobností, témata, která se řešila u nás i u našich sousedů. (Procházka, 2012)

Další významná kniha je od autorky Zlatice Bakošové a nese název Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Kniha je rozdělena do 7 kapitol. Je zde vymezena terminologie, koncepce a modely sociální pedagogiky. V učebnici je vysvětlen vztah k speciální pedagogice, sociální práci, sociální andragogice, psychologii, sociologii a dalším disciplínám. Obsahuje příklady, otázky, úlohy, tak aby byl obsah srozumitelný a pochopitelný. (Bakošová, 2008)

Důležitá kniha, která je v práci použita, je Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení od Oldřicha Matouška. Kniha se zabývá sociálními službami, historií sociálních služeb, legislativou sociálních služeb v České republice, právní úpravou v evropských zemích (zde jsou popsány modely sociálního státu – anglosaský model, skandinávský model, korporativní model). Dále se v knize popisuje financování, plánování a kvalita sociálních služeb. (Matoušek, 2007)

Ze zahraniční literatury jsme si vybrali knihu od Kornbecka Jacoba a Wilse Rosendala Jensena, The diversity of social pedagogy in Europe. Ve vlastním překladu se jedná o Rozmanitost sociální pedagogiky v Evropě. Kniha se zabývá případovými studii např.

z Dánska, Francie, Německa, Polska a Švédska. Tyto studie se zabývají jak prakticky, tak i teoreticky odborným vzděláváním, prací a výzkumem. (Kornbeck, Jensen, 2009)

Z cizojazyčné literatury jsme si vybrali knihu od Petera Hawkinsna a Robina Shoneta, *Supervize v pomáhajících profesích*, která je přehlednou a stručnou knihou zabývající se supervizí v pomáhajících profesích. Supervize je v pomáhajících profesích nepostradatelná. V knize je supervize a k čemu slouží představena. (Hawkinsn, Shonet, 2004)

Další kniha, kterou jsme si vybrali je od Geerta van der Laana *Otázky legitimace sociální práce: pomoc není zboží*, která se věnuje vymezení sociální práce. V knize je vymezena profese sociální práce a sociální práce jako studijního oboru. (Laan, 1998)

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Téma, které jsme vybrali k bakalářské práci, souvisí se sociální pedagogikou a profesí sociálního pedagoga v sociálních službách. V práci jde především o vytvoření uceleného pohledu na tuto problematiku, která není z našeho pohledu detailně zpracována konkrétně pro Zlínský kraj.

Sociální pedagog a jeho působnost jsou hodně proměnlivé a z tohoto důvodu není snadné najít jmenovatele, který by v současnosti tuto profesi jasně popsal. (Procházka, 2012, s. 73)

Dle Bakošové (2008, s. 192) *Sociální pedagog je odborník, který je teoreticky i prakticky připravovaný ve vysokoškolském – magisterském studiu oboru pedagogika, filozofického, pedagogického či sociálního zaměření (předtím ve specializaci, zaměření sociální pedagogika) na sociálněvýchovnou činnost. Je odborníkem, jehož všeobecné kompetence spočívají v pomoci a podpoře dětem, mládeži, dospělým, rodičům (sociální andragogika, geragogika) a jejich podpoře v situacích vyrovnávání deficitu socializace a hledání možností zlepšení kvality života, prostřednictvím výchovy, vzdělávání, prevence, poradenství.* (překlad vlastní)¹

¹ Sociálny pedagóg je odborník, ktorý je teoreticky i prakticky pripravovaný vo vysokoškolskom-magisterskom štúdiu odboru pedagogika, filozofického, pedagogického či sociálneho zamerania (predtým v špecializácii, zameraní sociálna pedagogika) na sociálnovýchovnú činnosť. Je odborníkom, ktorého všeobecné kompetencie spočívajú v pomoci a podpore deťom, mládeži, dospelým, rodičom (sociálna

Charakterizovat jakoukoliv profesi je možné z mnoha úhlů pohledu. Pro pomáhající profese a pro sociální pedagogiku je rozhodující psychologický a sociologický pohled na věc. Z hlediska psychologického jsou sledovány jednotlivé podstatné znaky a předpoklady sociálního pedagoga, které se týkají jeho osoby, tak aby jeho profese po stránce výkonu byla úspěšná a byl psychicky připravený. Také z pohledu sociologického obsahuje profese okruh problémů, které se týkají společnosti, ekonomiky, kultury a politiky, které souvisí se vznikem, významem a působením a to i v případě zániku profese. Základem je oblast vztahů pro přípravu na toto povolání a k praxi společenské souvislosti. (Kraus, 2008, s. 197)

Sociální pedagog má velmi úzký vztah k sociální pedagogice. Samotná příprava studentů sociální pedagogiky je směřována na rozvoj sociálních kompetencí a dovedností. Absolventi oboru sociální pedagogiky jsou připraveni na práci s lidmi a dětmi bez rozdílu věku, žádnou roli nehraje, z jakého sociálního prostředí pocházejí, příslušníky etnických skupin, handicapovanými lidmi, rodinami.

1.3 Vztah k základním východiskovým pojmům

V práci používáme tyto následující pojmy:

- sociální pedagogika,
- sociální služby,
- sociální práce,
- kompetence,
- pomáhající profese.

Sociální pedagogika

Sociální pedagogika je obecně charakterizována jako věda o výchově. Jedná se o pedagogickou disciplínu, která je neustále rozvíjena, protože v naší společnosti dochází k neustálým změnám. V odborné literatuře od různých autorů (např. Zlatice Bakošové, Jana

andragogika, geragogika) a ich podpore v situáciách vyrovnania deficitu socializácie a hľadania možnosti zlepšenia kvality života prostredníctvom výchovy, vzdelávania, prevencie, poradenstva.

Průchy, Bohuslava Krause) nalezneme různé definice sociální pedagogiky. U autorů nalézáme různorodost pohledu na sociální pedagogiku

Sociální služby

Charakteristiku sociálních služeb nalezneme v právní úpravě o sociálních službách. Dle zákona rozumíme sociální službou činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. (ČESKO, 2006, s. 1257)

Sociální práce

Sociální práce má historické kořeny v boji společnosti proti chudobě. Sociální práce je akademickou disciplínou, která se dotýká např. sociologie, psychologie, filozofie, pedagogiky a dalších vědních disciplín. V oblasti vzdělávání se setkáváme se sociální prací již na středních školách, vyšších odborných školách a na vysokých školách. Samotné vzdělávání upravuje zákon o sociálních službách.

Kompetence

U první definice kompetence jsme čerpali ze sociologického slovníku a druhá definice byla čerpána z pedagogického slovníku.

Jandourek (2001, s. 135) uvádí, že kompetence *v běžné řeči znamená nejčastěji předpoklady či schopnost zvládat určitou funkci, činnost nebo situaci Pokud budeme hovořit o kompetenci např. v pedagogice, tak jde o schopnost předávat, používat schopnosti a znalosti.* Průcha, Walterová, Mareš (2003, s. 103) definují pojem takto: *Kompetenci se rozumí relativně obecné, hlubinné (kognitivní) struktury, přímo nepozorovatelně.*

Pomáhající profese

Definici pomáhající profese podává Matoušek (2003, s. 149) následujícím způsobem: *Profese vznikající v souvislosti se slábnoucí úlohou rodiny a jiných tradičních systémů sociální podpory. V širokém pojetí k nim patří medicína, psychologie, pedagogika, sociální práce. Centrem zájmu by měl být klient jako osoba se všemi svými rolemi (ve většině ostatních profesí je klient vnímán, instrumentálně, parciálně, v jedné roli např. zákazníka, výrobce, plátce daní). O tom, kdo se stane klientem, pomáhající profese rozhoduje stát, profesní asociace a státní i nestátní agentury poskytující služby. Profesionálové vykonávající pomáhající profesi jsou závislí na klientech, protože klienti ospravedlňují*

existenci jejich profese. Hartl a Hartlová (2009, s. 185) pomáhající profese definují jako souhrnný název pro veškeré profese, jejichž teorie, výzkum a praxe se zaměřují na pomoc druhým.

V této kapitole jsme si vymezili základní pojmy, které nejčastěji používáme v naší práci.

2 CHARAKTERISTIKA OBORU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Sociální pedagogika patří mezi pedagogické disciplíny. Pokud se podíváme do historie, zjišťujeme, že má velmi hluboké kořeny, ale jako vědu ji chápeme jako stále mladou a rozvíjející se, a to vzhledem ke změnám v dnešní společnosti. V dnešní době začíná být velmi oblíbeným studijním oborem na vysokých školách.

Charakteristika sociální pedagogiky je u autorů definována různorodě. V následující tabulce je názorný přehled vývoje názorů na tento obor. Tento přehled je z knihy od Zlatice Bakošové a kol., Sociální pedagog, 2005, který nám přehledně znázorňuje vývoj názorů na sociální pedagogiku.

Tabulka 1 Přehled vývoje názorů na sociální pedagogiku

Přehled vývoje názorů na sociální pedagogiku

<p>1. smer – SOCIÁLNÁ PEDAGOGIKA a) praktický: J. H. Pestalozzi, R. Owen, S. Tešedík, S. Ormis b) teoretický: <ul style="list-style-type: none"> • filozofický: P. Natorp, H. Spencer, G. A. Lindner • experimentální: F. L. Play, P. Bergman </p>
<p>2. smer – SOCIOLOGICKÁ PEDAGOGIKA – G. Roum, K. Galla, I. A. Bláha</p>
<p>3. smer – PEDAGOGICKÁ SOCIOLOGIA a) staršia koncepcia (špekulatívna) b) novšia koncepcia (empirická) – E. Durkheim</p>
<p>4. smer – SOCIOLOGIA VÝCHOVY – H. Radlinská, F. Znaniecki</p>
<p>5. smer – SOCIÁLNÁ PEDAGOGIKA – R. Wroczynski, M. Přadka, O. Baláž</p>

Zdroj: Bakošová, Zlatica a kol., Sociální pedagog, 2005.

Vzhledem k různorodosti definic sociální pedagogiky jsme si vybrali několik definic od různých autorů.

Dle Průchy, Walterové, Mareše (2003, s. 217) se zabývá disciplína pedagogiky problémy spjaté s výchovným působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých.

V této definici v Pedagogickém slovníku Průcha, Walterová, Mareš (2003, s. 217) vymezují, kterých problémů se sociální pedagogika týká, a to např.: poruchy rodičovství,

náhradní rodinná výchova, týrané a zanedbávané děti, delikvence a agrese mládeže, drogová závislost mládeže, dětská prostitutce a pornografie, dodržování práv dítěte, resocializace a reedukace trestaných osob a dalšími problémy.

Tato definice nám obecně ukazuje, že se sociální pedagogika zabývá dospělými, dětmi, mládeží a patologickými jevy dnešní společnosti.

Pedagogická disciplína, která na základě vymezených poznatků se zabývá výchovou a společnostmi, vymezuje cíle výchovy, zkoumá začlenění do společnosti a rozvíjí osobnost ve výchovně-vzdělávacím procesu, a to v rodinném, školním prostředí a ve volném čase. (Baláž, 1991, s. 610)

Sociální pedagogika zastává širší pojetí. Zaměřuje se nejen na problémy patologického charakteru, menšinami, osobami, které jsou sociálně ohroženy. Je zaměřena na společnost jako takovou. (Kraus, 2001, s. 12)

Další autorkou, která definovala sociální pedagogiku je Bakošová (2005, s. 9) ta ji uvádí jako *vědní disciplínu, která je součástí věd o člověku. Patří do soustavy pedagogických věd a věd o výchově. Jejím cílem je přeměna dětí, mládeže a dospělých prostřednictvím výchovy i výchovné působení na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny dětí, mládeže a dospělých. Výchova v sociální pedagogice má charakter pomoci a výsledkem má být stabilní integrovaná osobnost.*² (překlad vlastní)

V České republice nastal intenzivnější rozvoj sociální pedagogiky až po roce 1989. Dnes je tento obor velmi populární mezi studenty. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 217-218)

Tyto definice jsme si vybrali z důvodu různého pohledu autorů na sociální pedagogiku jako pedagogickou disciplínu. Dle výše uvedených definic si můžeme vyvodit závěrečný pohled na sociální pedagogiku. Můžeme říct, že sociální pedagogika má za předmět výchovu, osobnost a její vývoj. Pomáhá rodinám, dětem, škole při řešení krizových situací a zároveň, aby k takovým situacím nedocházelo vůbec anebo v co nejmenší míře.

² Sociálna pedagogika – vedná disciplína, ktorá je súčasťou vied o človeku. Patrí do sústavy pedagogických vied i vied o výchove. Jej cieľom je premena detí, mládeže a dospelých prostredníctvom výchovy i výchovné pôsobenie na rizikové a sociálne znevýhodnené skupiny detí, mládeže a dospelých. Výchova v sociálnej pedagogike má charakter pomoci a výsledkom má byť stabilná, integrovaná osobnosť.

2.1 Postavení sociální pedagogiky v systému věd

V současné době má sociální pedagogika již své místo v systému věd. Nejčastěji se s ní setkáváme v sociální oblasti a to konkrétně v sociální práci.

Sociální práce jako obor se orientuje na problémy lidí s řadou odborných disciplín, které se zabývají člověkem, jeho životem. (Matoušek 2001, s. 192)

Mezi odbornými disciplínami má sociální práce samostatné postavení, s řadou z nich má společné poznatky a postupy. Odlišnost nacházíme v sociálním fungování klienta, i když každá z těchto disciplín se zabývá různými sociálními problémy u různých vrstev společnosti.

Dále se sociální pedagogika střetává se sociologií výchovy, vývojovou a sociální psychologií, filozofií, speciální pedagogikou, pedagogikou volného času a blízký vztah má k multikulturní výchově.

Matoušek (2003, s. 213) ve Slovníku sociální práce uvádí, že se jedná o společenskovední disciplínu, která má za cíl odhalovat, zmírňovat a řešit sociální problémy, např. chudobu, zanedbávání výchovy dětí, diskriminaci atd.

Další příbuznou disciplínou je *sociální politika*.

Matoušek (2003, s. 211) definuje sociální politiku jako *soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů o změnu nebo o udržení a fungování sociálního systému*.

Dalšími příbuznými obory jsou:

- speciální pedagogika,
- pedagogika volného času,
- multikulturní výchova.

Speciální pedagogika

Speciální pedagogika je vědní obor, který se zabývá handicapovanými jedinci (např. tělesně, smyslově, duševně, s poruchami chování) jejich výchovou a vzděláváním. Nezaměřuje se jen na děti školního věku, ale také na osoby se speciálními potřebami a pomáhá handicapovaným jedincům k začlenění do běžné společnosti. (Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 223)

Pedagogika volného času

Tento obor je disciplínou pedagogiky, která se zaměřuje na výchovné a vzdělávací prostředky, které pomáhají dětem, dospívajícím, dospělým při trávení volného času. Hlavními principy pedagogiky v současnosti jsou (Opaschowski):

- čas jako výzva a úkol osobnosti, volný čas jako prostředek rozvoje osobnosti,
- překonání pasivní konzumace a rozvoj kreativity,
- volný čas prožitý společně s rodinou, přáteli,
- spontánnost, otevřenost, uvolněnost,
- radost, zábava,
- odreagování, uvolněnost. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 162)

V této definici nalézáme velkou blízkost se sociální pedagogikou, např. v metodách.

Multikulturní výchova

V zahraničí často uplatňovaný termín. Usiluje o to, vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí, chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, kultur, ras apod. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 129)

Multikulturní výchova má blízko k sociální pedagogice. A to především v tom, že člověka bere jako takového. Bez rozdílů např. věku, pohlaví, národnosti a tím je posilována společnost a tolerance.

Budoucnost vývoje sociální pedagogiky nám ukáže, jak se bude dále vyvíjet a rozvíjet.

2.2 Trendy a vývoj sociální pedagogiky

Sociální pedagogika je v současné době neustále rozvíjena. A to nejen v nabídce studijních programů škol, ale také jako profese i vědecká disciplína. Vývojem sociální pedagogiky se např. zabývají: Procházka, Ondrejko, Kraus.

Procházka (2012, s. 72) ve své publikaci uvádí, že *sociální pedagogika má před sebou řadu úkolů, které jsou podmínkou pro ujasnění polohy sociální pedagogiky jako vědecké disciplíny.*

V České republice je velká nabídka studijních oborů sociální pedagogiky, na vyšších odborných školách a vysokých školách. Školy nabízejí studium sociální pedagogiky s různým zaměřením, např. studium pedagogiky volného času, studium andragogiky, studium multikulturní výchovy. Absolventi oboru se uplatňují v řadě organizací, institucí a při přípravách a realizacích projektů v dané oblasti.

Velký vývoj sledujeme v oblasti sociálních služeb, vzhledem ke stárnoucí populaci a zvýšených nárocích na dané služby, které se týkají například dostupnosti nebo kvality nabízených služeb. Stále častěji se setkáváme s projekty, které jsou zaměřeny právě na sociální oblast.

Rozvoj sociální politiky a jejich problémů se také objevuje ve volebních programech politických stran, značně to mnohdy ovlivňuje výsledek voleb.

Budoucnost vývoje sociální pedagogiky nám ukáže, jak se bude dále vyvíjet a rozvíjet, v návaznosti na příbuzné obory, které jsme popsali v předchozí kapitole. Sociální pedagogika by si zasloužila všeobecně více pozornosti a to nejen z pohledu uplatnitelnosti studentů po ukončení studia.

3 SYSTÉM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ČR

V České republice nastaly po roce 1989 změny. Změny se týkaly oblasti: ekonomické, politické a sociální. V roce 1990 byla připravena sociální reforma, která se týkala částí Československého systému sociální ochrany. Bylo předpokladem, že tato reforma se dotkne i celého systému sociální péče, který bude přepracován na moderní systém sociální pomoci, pracovalo se s tzv. záchrannou sociální sítí. Z cílů, které byly stanoveny, se podařilo pouze jeden naplnit. Byl přijat zákon o životním minimu a zákon o sociální potřebnosti a to v roce 1991. (Matoušek, 2007, s. 30)

V současné době upravuje systém sociálních služeb v České republice zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Tento zákon také přináší pozitivní koncepční změny a to:

- úprava příspěvku na péči,
- nová kategorizace sociálních služeb – sociální služby dělíme na služby **sociální péče** (tzn. pečovatelské služby, zajišťují péči o osobu, která se neumí postarat sama o sebe) a **služby sociální prevence** (služby, které jsou určeny pro osoby se sociálními problémy a pomáhají klientovi se začlenit znovu do společnosti),
- zavedení smluvního principu tzn. uzavírání smluv o poskytnutí sociálních služeb,
- registrace sociálních služeb (registraci provádí krajský úřad, bez registrace nelze provozovat sociální služby), krajský úřad je oprávněn provádět inspekci poskytování sociálních služeb se zaměřením na kvalitu poskytování,
- povolání sociálního pracovníka (zaručení kvality poskytování sociálních služeb). (Matoušek, 2007, s. 40)

Zákon o sociálních službách upravuje podmínky pro poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách. (ČESKO, 2006, s. 1257)

Dále zákon upravuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, pokud tuto činnost vykonává v sociálních službách nebo dle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, u poskytovatelů zdravotních služeb, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců v azylových zařízeních.

V zákoně o sociálních službách je vymezen pojem sociální služby jako činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. (ČESKO, 2006, s. 1257)

Sociální služby členíme:

- sociální poradenství,
- služby sociální péče,
- služby sociální prevence.

Sociální poradenství se obvykle specializuje pro určitou cílovou skupinu nebo situaci. Poradenství je nedílnou složkou všech sociálních služeb.

Služby sociální péče zahrnují služby, které mají hlavní cíl zabezpečit lidem základní životní potřeby.

Služby sociální prevence slouží zejména k předcházení sociálnímu vyloučení osob, které jsou ohroženy sociálně negativními jevy. (ČESKO, 2006, s. 1266-1267)

Sociální služby se poskytují jako služby:

- pobytové,
- ambulantní,
- terénní.

Pobytové služby jsou služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb.

Ambulantní služby jsou služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena či dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování

Terénní služby jsou služby, které jsou poskytovány v přirozeném sociálním prostředí. (ČESKO, 2006, s. 1267)

Sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění, které vzniká rozhodnutím o registraci. Musí však splnit zákonem stanovené podmínky. (ČESKO, 2006, s. 1276-1277)

Zařízení poskytující sociální služby jsou upraveny v zákoně o sociálních službách. Dle zákona se zřizují následující zařízení sociálních služeb:

- centra denních služeb,
- denní stacionáře,
- týdenní stacionáře,
- domovy pro osoby se zdravotním postižením,
- domovy pro seniory,
- domovy se zvláštním režimem,
- chráněné bydlení,
- azylové domy,
- domy na půl cesty,
- zařízení pro krizovou pomoc,
- nízkoprahová denní centra,
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež,
- noclehárny,
- terapeutické komunity,
- sociální poradny,
- sociálně terapeutické dílny,
- centra sociálně rehabilitačních služeb,
- pracoviště rané péče,
- intervenční centra,
- zařízení následné péče. (ČESKO, 2006, s. 1267)

Výše uvedená zařízení poskytující sociální služby jsou podrobně rozepsána v zákonu o sociálních službách. U každého zařízení jsou uvedeny konkrétní činnosti, které tyto služby obsahují.

Sociální služby, které jsou poskytovány, obsahují základní činnosti. Tyto základní činnosti upravuje zákon o sociálních službách. Poskytovatelé sociálních služeb jsou povinni tyto základní činnosti vždy zajistit. Při poskytování sociálních služeb jsou poskytovány tyto základní činnosti:

- pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
 - pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
 - poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
 - poskytnutí ubytování, popřípadě přenocování,
 - pomoc při zajištění chodu domácnosti,
 - výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
 - sociální poradenství,
 - zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
 - sociálně terapeutické činnosti,
 - pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí,
 - telefonická krizová pomoc,
 - nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění,
 - podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.
- (ČESKO, 2006, s. 1267)

Ve vybraných statistických údajích o financování sociálních služeb a příspěvku na péči 2010, které vydává Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě dat, které jim poskytli poskytovatelé sociálních služeb na základě žádostí o státní dotace a také z údajů ze Státních závěrečných účtů v letech 2006-2009 je uvedeno, že v České republice se sociální služby poskytují cca 700 000 klientům (údaj z roku 2010), tj. cca 7% populace ČR. Téměř 56 000 pracovníků, pracuje v sociálních službách v České republice to je asi 1,2% z počtu obyvatel v České republice. Z 56 000 pracovníků 39 000 pracuje v přímém kontaktu s klientem. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010. MPSV: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, ©2010 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9198/Analyza_fin_SS.pdf

Sociální služby v České republice jsou z našeho pohledu zkvalitňovány a to vzhledem ke stárnoucí populaci a k nárokům klientů, kteří sociální služby využívají.

3.1 Poskytovatelé sociálních služeb ve Zlínském kraji

Zlínský kraj zřizuje velký počet sociálních služeb, které zároveň financuje. Zlínský kraj patří mezi zřizovatele s největším počtem domovů pro osoby se zdravotním postižením a domovů pro seniory. Také zajišťuje i domovy se zvláštním režimem, denní a týdenní stacionáře, odborné sociální poradenství a intervenční centra, ta jsou určena pro osoby ohrožené násilným chováním.

Kvalita sociálních služeb je společně s kontrolou práv uživatelů zajišťována Inspekcí poskytování sociálních služeb. V případě, že není uživatel spokojen s kvalitou sociálních služeb, má právo se obrátit na krajskou pobočku Úřadu práce, která inspekci zajišťuje. Inspekce poskytování sociálních služeb je zakotvena v zákonu č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v § 97, § 98 a § 99.

Můžeme říci, že těmito nástroji se může předcházet případným problémům v zařízeních, které poskytují sociální služby.

Zlínský kraj zřizuje 11 příspěvkových organizací, 31 zařízení sociálních služeb a poskytuje 47 sociálních služeb. (Zlínský kraj, 2014. *Zlínský kraj* [online]. ©ESMEDIA a.s. [2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.kr-zlinsky.cz/socialni-sluzby-ve-zlinskem-kraji-cl-1219.html>)

Na začátku března byl oficiálně spuštěn „Elektronický katalog sociálních služeb ve Zlínském kraji“. Tento katalog je realizován Zlínským krajem na základě projektu, který byl zahájen v návaznosti na systémové opatření č. 1.3.1 – Vytvoření informačního systému sociálních služeb ve Zlínském kraji uvedené ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro období 2012-2014.

Registr je určen pro širokou veřejnost, potenciálním uživatelům sociálních služeb, rodinným příslušníkům, osobám blízkým, ale je také určen i pro odborné pracovníky. Cílem tohoto elektronického katalogu je nabídka nejvhodnějších sociálních služeb uživatelům.

Katalog dále nabízí:

- vyhledávání pro osoby se zrakovým postižením (možnosti pro slabší zrak, zmenšení písma, zvětšení písma),
- informace o sociálních službách,
- kontakty na instituce, úřady,
- informace o akcích,
- poskytované služby na mapě (formou filtrace nalezneme na mapě, zda se např. v našem městě nacházejí námi předem vybrané sociální služby),
- grafické zpracování umístění sociálních služeb. (Zlínský kraj, 2014. *Zlínský kraj* [online]. ©ESMEDIA a.s. [2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.kr-zlinsky.cz/elektronicky-katalog-socialnich-sluzeb-ve-zlinskem-kraji-cl-2479.html>)

Z výše uvedeného elektronického katalogu jsme vybrali všechny poskytovatele podle druhu sociálních služeb, které jsou poskytovány ve Zlínském kraji, a k těmto druhům jsme vygenerovali počty zařízení, které jsou ve Zlínském kraji. Přehledně jsme tyto informace zpracovali do tabulky:

Tabulka 2 Údaje o poskytovatelích podle druhu soc. služeb a počtech zařízení

Poskytovatelé podle druhu sociálních služeb	Počty zařízení ve Zlínském kraji	Poskytovatelé podle druhu sociálních služeb	Počty zařízení ve Zlínském kraji
Azylové domy	13	Odlehčovací služby	16
Centra denních služeb	7	Osobní asistence	14
Denní stacionáře	20	Pečovatelská služba	36
Domov pro osoby se zdravotním postižením	17	Podpora samostatného bydlení	1
Domovy pro seniory	37	Průvodcovské a předčitatelské služby	0
Domovy se zvláštním režimem	18	Raná péče	6
Domy na půl cesty	2	Služby následné péče	1
Chráněné bydlení	3	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	12
Intervenční centra	1	Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	11
Kontaktní centra	4	Sociálně terapeutické dílny	7

Krizová centra	0	Sociální rehabilitace	14
Nízkoprahová denní centra	5	Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče	3
Nízkoprahová centra pro děti a mládež	11	Telefonická krizová pomoc	0
Noclehárny	5	Terapeutické komunity	0
Odborné sociální poradenství	24	Terénní programy	9
Tísňová péče	0	Týdenní stacionáře	8
Tlumočnické služby	4	Celkový počet zařízení	309

Zdroj: <http://www.socialnisluzbyzk.cz/sluzby/> (tabulka vlastní zpracování)

3.2 Dostupnost a kvalita sociálních služeb

Se vstupem České republiky do Evropské unie se pro systém otevřela příležitost využít tzv. „strukturální pomoc“. Ministerstvo práce a sociálních věcí zajišťuje čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu.

V sociální oblasti mají samospráva (obce, kraje), nestátní neziskové organizace a další organizace možnost čerpat finanční prostředky:

- na vzdělávání svých zaměstnanců a cílem posílit jejich schopnosti a dovednosti při poskytování sociálních služeb,
- na podporu a pomoc skupinám ohroženým sociálním vyloučením – jedná se o např. příslušníky romské komunity, oběti trestné činnosti, osoby komerčně zneužívané, osoby bez přístřeší. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, ©2006 [2014-02-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/9>

Prověřovat kvalitu sociálních služeb je možné dle parametrů, které budou měřitelné. Parametry, které jsou definovány pro jednodušší služby (např. nízkoprahová zařízení pro děti a mládež), lépe řečeno pro typy služeb (např. domov pro seniory). Standardy kvality sociálních služeb doporučené Ministerstvem práce a sociálních věcí od roku 2002 se staly právním předpisem závazným od 1. 1. 2007. Znění kritérií standardů je obsahem přílohy č. 2 vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb. prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v platném znění. Formulaci

standardů je možné provádět s poskytovateli péče, se zřizovateli služeb a také s klienty. Inspektoři kvality mají takto zpracované standardy používat jako metodický nástroj, uživatelům služeb mají sloužit k orientaci a organizace je mají využívat k sebeposuzování. Nutností však je, aby za podobu odpovídali experti. (Matoušek, 2007, s. 125)

Matoušek (2007, s. 125-126) dále uvádí, že „některá kritéria mají charakter objektivně zjistitelných dat (např. od kdy do kdy se v zařízení vydávají obědy, kolik obyvatel spolu žije na jednom pokoji, zda obsahuje výroční zpráva údaje o příjmech a výdajích). Jiná měřítka jsou subjektivnější, hodnocení jejich naplnění je závislé na postoji hodnotícího (např. soubor kritérií týkajících se lidské důstojnosti). Právě proto je nutné, aby se k naplňování těchto kritérií mohli vyjadřovat nezávislí odborníci a také klienti, případně jejich příbuzní.“

Pokud by hodnocení prováděli pouze pracovníci organizací, bylo by posuzování praktik bráno jako nejlepší možný stav. (Matoušek, 2007, s. 126)

Sociální služby v České republice se neustále zlepšují, ať už se to týká dostupnosti nebo kvality nabízených služeb. Je snahou usnadnit seniorům, postiženým osobám, rodinám, dětem a osobám, které využívají sociální služby důstojný a kvalitní způsob života.

4 PROFESE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA

Sociálního pedagoga nemá v české legislativě své pevné zakotvení. Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 2 odst. 2 řadí mezi pedagogické pracovníky jen učitele, pedagoga v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, vychovatele, speciálního pedagoga, psychologa, pedagoga volného času, asistenta pedagoga, trenéra, metodika prevence v pedagogicko-psychologické poradně a vedoucího pedagogického pracovníka. I přes to musíme brát sociálního pedagoga jako velmi důležitou a prospěšnou profesi. Stejně jako u jiných profesí jsou požadavky na tuto profesi nezanedbatelné.

Kraus (2001, s. 33) ve své publikaci uvádí, že *„k samotnému pojmu profese, který je možné chápat jako specifický užší než je pojem povolání. To je jednou ze základních sociálních charakteristik člověka, obvyklou formou zajištění jeho existence, ekonomického standardu, ale také zásadní prostředek socializace, seberealizace získané pocitem společenské užitečnosti. Tak je tomu z pohledu jednotlivce.“*

Profesi sociálního pedagoga nelze srovnat s povoláním učitele. Neřídí se standardy ani učebními plány. Tato profese nesplňuje profesi učitele, psychologa, psychoterapeuta, ale je těmto profesím velmi podobná. (Kraus, 2001, s. 34)

Dalším autorem, který definoval profesi sociálního pedagoga je Bakošová (2008, s. 192). Ta definuje sociálního pedagoga: *„Jako odborníka, který je teoreticky i prakticky připravený ve vysokoškolském-magisterském studiu oboru pedagogika, filozofického, pedagogického či sociálního zaměření (předtím v specializaci, zaměření sociální pedagogika) na sociálně výchovnou činnost. Je odborníkem, jehož všeobecné kompetence spočívají v pomoci a podpoře dětem, mládeži a dospělým, rodičům (sociální andragogika, geragogika) a jejich podpoře v situacích vyrovnávání deficitu socializace a hledání možnosti zlepšení kvality života prostřednictvím výchovy, vzdělávání, prevence, poradenství.“*³ (překlad vlastní)

³ Sociálny pedagóg je odborník, ktorý je teoreticky i prakticky pripravený vo vysokoškolskom-magisterskom štúdiu odboru pedagogika, filozofického, pedagogického či sociálneho zamerania (predtým v špecializácii, zameraní sociálna pedagogika) na sociálnovýchovnú činnosť. Je odborníkom ktorého všeobecné kompetencie spočívajú v pomoci a podpore deťom, mládeži, dospelým, rodičom (sociálna andragogika, geragogika) a ich podpore v situáciách vyrovnania deficitu socializácie a hľadania možnosti zlepšenia kvality života prostredníctvom výchovy, vzdelávania, prevencie, poradenstva.

Místa, kde sociální pedagog působí, se mění a zřejmě to je důvodem a problémem, proč je tak složité definovat profesi sociálního pedagoga. (Průcha, 2012, s. 73)

Z těchto definic je patrné, jak široký profesní záběr má profese sociálního pedagoga. Důležitou součástí této profese je i vzdělání (včetně vzdělávání v průběhu vykonávání této profese) a to z důvodu, aby sociální pedagog dokázal reagovat na dané situace, které tato práce s dětmi, mládeží nebo dospělými přináší. Pomáhá vyhledávat možnosti, které by pomohly ke zlepšení jejich života. Tak, aby se nedostaly na „pomyslné dno“. K tomu pomáhají sociálnímu pedagogovi preventivní opatření, vzdělávání a činnosti směřující k výchově.

Kraus (2001, s. 34) popisuje hlavní funkce sociálního pedagoga a to ve dvou oblastech: První oblastí je integrační činnost, to znamená, že se tato činnost týká osob, které potřebují odbornou pomoc a podporu. Druhá oblast je: rozvojová činnost, tam se především jedná o rozvoj osobnosti, který směřuje ke správnému životnímu stylu a k využití volného času, tak aby byl volný čas využit hodnotně a užitečně.

Důležitou součástí práce sociálního pedagoga jsou i podmínky pro vykonávání této profese. I sociální pedagog ke své práci potřebuje důstojné podmínky, tak aby jeho náročná práce byla vykonávána v příjemném prostředí nejen pro něho samého, ale také pro klienty.

4.1 Požadavky a příprava na profesi sociálního pedagoga

Jako každá jiná profese, tak i profese sociálního pedagoga si vyžaduje ke své činnosti, práci určité požadavky.

Kraus (2001, s. 36) uvádí, že k této vědomostní a dovednostní výbavě je třeba připojit určité požadavky na vlastnosti osobnosti a to nejen po stránce psychické, ale důležité jsou i jisté fyzické předpoklady.

Mezi základní požadavky patří vzdělání. České vyšší odborné školy a vysoké školy nabízejí širokou nabídku studijních oborů sociální pedagogiky. Dále studium nabízejí i jiné instituty a soukromé školy. Představíme si některé vysoké školy, které toto studium nabízejí:

Masarykova univerzita Brno, Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity nabízí formu prezenčního i kombinovaného studia.

- Prezenční forma studia nabízí tříletý bakalářský a navazující magisterský obor Sociální pedagogika a volný čas a tříletý bakalářský obor Sociálně pedagogické asistentství.
- Kombinovaná forma studia nabízí tříletý bakalářský a navazující magisterský obor Sociální pedagogika. (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2009-2014. PEDMUNI: *Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity* [online]. PEDMUNI, © 2009-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/katedry-a-instituty/socialni-pedagogika/o-katedre/>

Ostravská univerzita v Ostravě, katedra sociální pedagogiky mají formu prezenčního i kombinovaného studia. Nabízí se tříletý bakalářský a navazující magisterský obor Sociální pedagogika. Studium je zaměřeno na ohrožující faktory ve výchově, na jejich minimalizaci a odstranění. Obor se zaměřuje na přípravu pedagogických pracovníků, kteří budou především odbornými facilitátory rozvoje osobnosti. (Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2006-2014. PDFOSU: *Pedagogická fakulta Ostravské univerzity* [online]. PDFOSU, © 2006-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://pdf.osu.cz/pes/index.php?kategorie=35276&id=6085>

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií

Nabízí prezenční i kombinovanou formu studia v bakalářském i navazujícím magisterském studijním programu. Cílem je připravit kvalifikované pedagogické pracovníky v oboru sociální pedagogika pro oblast školství a sociálních služeb. V průběhu studia si studenti osvojují znalosti z oboru pedagogiky, psychologie, sociologie atd.

Prezenční forma studia studijního programu Specializace v pedagogice studijního oboru Sociální pedagogika se zaměřením na pomáhající profese. Tento studijní program je tříletý ukončený titulem Bc. s možností ucházet se o studium v navazujícím magisterském studijním programu. Absolventi mohou nalézt uplatnění v resortech školství, sociálních věcí a zdravotnictví. (Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2000-2014. UTB: *Univerzita Tomáše Bati* [online]. UTB © 2000-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/fhs/chci-studovat/studijni-program-specializace-v-pedagogice-studijni-obor-4>

Kombinovaná forma studia studijního programu Specializace v pedagogice studijního oboru Sociální pedagogika se zaměřením na pomáhající profese. Studijní program je tříletý, ukončený titulem Bc. Studenti po ukončení tříletého oboru mají možnost ucházet se o navazující magisterské studium ukončené titulem Mgr. Tak jako studenti prezenčního, tak i kombinovaného studia, mohou po ukončení studia nalézt uplatnění ve školství, sociální oblasti a zdravotnictví. (Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2000-2014. UTB: *Univerzita Tomáše Bati* [online]. UTB © 2000-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/fhs/chci-studovat/studijni-program-specializace-v-pedagogice-studijni-obor-2>

Do dalšího vzdělávání můžeme zahrnout např. školení sociálních pracovníků, školení v sociální oblasti, akreditované vzdělávací programy, sociální semináře, rekvalifikační kurzy. Toto další vzdělávání pomáhá získat další vědomosti a dovednosti ať už v praktické či teoretické rovině. Důležité a vyžadující je i celoživotní vzdělávání.

Vědomosti, které jsou předpokladem k výkonu této profese, zdůraznil Kraus (2001, s. 35) a ty jsou zejména z oblastí: obecné pedagogiky, psychologie, sociologie, filozofie, ale také z oblasti lékařství, dále pak oblast práva, sociální politiky, práce. Oblasti, z kterých by měl mít náležitě vědomosti: sociální pedagogika, pedagogika volného času, metody práce v sociální a výchovné oblasti, komunikace, výchova ve volném čase, její organizace a řízení.

Důraz je kladen i na dovednosti sociálního pedagoga. Mezi dovednosti například patří: sociální komunikace, správná diagnostika prostředí a jedince, práce s dokumentací, používání metod sociálně pedagogické prevence a terapie. Také využívání dovedností při zpracování projektů a v daných zájmových oblastech.

Studijní obory, které jsme uvedli, nejsou kompletní, jde jen o malou ukázkou možností studia sociální pedagogiky.

4.2 Kompetence sociálního pedagoga

Nejdříve jsme si vymezili pojem kompetence. V Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 103) autoři definují kompetenci, kterou *se rozumí relativně obecné, hlubinné (kognitivní) struktury, přímo nepozorovatelné.*

Dalším autorem, který charakterizuje pojem profese, je Procházka (2013, s. 75), který uvádí, že profese sociálního pedagoga se propojuje s pojetím profesní kompetence. Ale můžeme to pochopit jako snahu o popis jeho kvalit.

Profesní kompetence se vztahují nejen k obsahové složce výkonu profese, ale dnes jsou vázány též ke komunikativní, řídicí, diagnostické, autoevaluační aj. oblasti sociálně pedagogické práce. (Procházka, 2013, s. 76)

Do profesní kompetence řadíme celou řadu podmínek a předpokladů, tak aby došlo k jejich naplnění. Začleňujeme zde všechny předpoklady jako např. znalosti, dovednosti, postoje, zkušenosti, které jsou sociálním pedagogem uplatňovány při jeho činnostech. (Procházka, 2013, s. 75)

Profesor Dieter Mertensem v roce 1974 poprvé popsal pojem *klíčové kompetence*, které jsou uplatňovány v pracovním procesu a jsou vytvářeny na základě rozboru role sociálního pedagoga. V české terminologii nejsou klíčové kompetence přesně vymezeny a zároveň nejsou zařazeny do činností sociálního pedagoga. (Procházka, 2013, s. 75-76)

Dieter Mertensem předkládá tyto následující klíčové kompetence:

- *základní kompetence* - základní myšlenkové operace jako předpoklad kognitivního zvládnání nejrůznějších situací a požadavků,
- *horizontální kompetence* - získávat informace, porozumět jim, zpracovávat je a chápat jejich specifičnost,
- *rozšiřující prvky* – základní vědomosti v rovině fundamentálních kulturních technik (např. početní operace) a znalosti důležitých pro určité povolání,
- *dobové faktory* – doplňovat mezery ve znalostech vzhledem k novým poznatkům (např. moderní dějiny a literatura, počítání s množinami, ústava.

V Pedagogickém slovníku jsou klíčové kompetence definovány jako *soubor požadavků na vzdělávání zahrnující podstatné vědomosti, dovednosti a schopnosti univerzálně použitelné v běžných pracovních a životních situacích* (Průcha, Walterová Mareš, 2003, s. 99)

Z uvedených definic nám vyplývá, že sociální pedagog by měl mít kompetence ve všech směrech, ať už se týkají jeho znalostí, dovedností ale i zkušeností.

V odborné literatuře nalezneme několik variant členění modelů kompetencí sociálního pedagoga a to např. Kraus, Bakošová, Matoušek.

Model kompetencí sociálního pedagoga nám například představuje Kraus (2001, s. 36), a to následovně:

Kompetence autor rozdělil na *informativní* a *formativní*.

Informativní kompetence rozdělil na *vědomosti* a ty rozdělil na *všeobecné a speciální*.

Formativní kompetence autor rozděluje na *dovednost a osobní vlastnosti*. *Dovednost* dělí na *senzomotorické, sociální a intelektuální*. *Intelektuální jsou rozděleny na diagnostické, didaktické a řešící problémy*. *Osobní vlastnosti* jsou rozděleny na *charakterové, volní a zájmy*.

Na tomto modelu vidíme, jak je široký pohled na kompetence sociálního pedagoga, co všechno by měl znát, umět a jakým by měl být člověkem.

Autor v publikaci dále uvádí, že se také může jednat o profesně deformovaný přístup a rozlišuje tyto negativní typy:

- velmi přísný,
- shovívavý,
- lhostejný,
- a v poslední řadě demagog.

Pracovník, který je **velmi přísný** při hodnocení a to tím, že hned trestá, je nekompromisní. Svěřence vnímá velmi negativně.

Pokud jde o **shovívavého** pracovníka, tento dává svěřencům přílišnou volnost a svobodu, ale ta je často zneužívána.

Lhostejný pracovník svou profesí nebere vážně.

Posledním typem, který autor uvádí je **demagog**, jde o typ, který přináší do vztahů autoritářství, podezíravost, vztahovačnost, pedanství, moralizuje a mentoruje.

Dalším autorem, který specifikoval kompetence sociálního pedagoga je Bakošová (2008, s. 193), ta jeho kompetence znázorňuje na následujícím schématu:

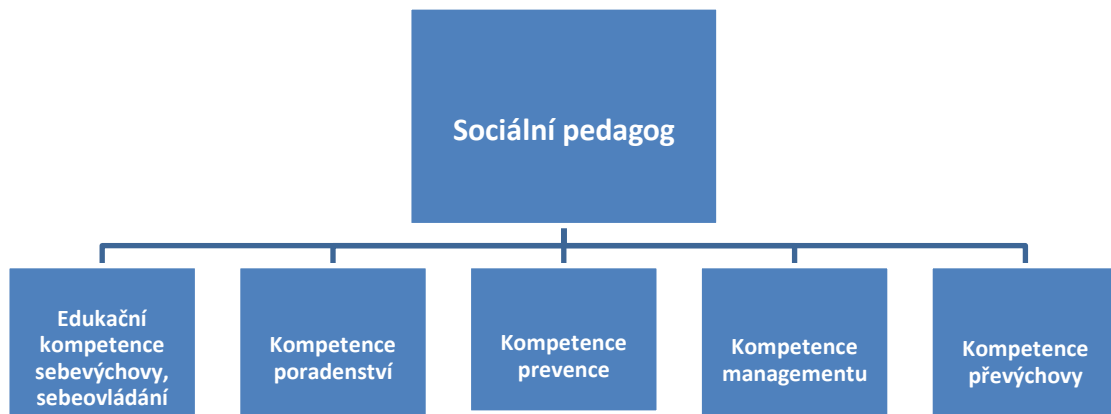


Schéma č. 1 1Specifické kompetence sociálního pedagoga (překlad vlastní)³

4.3 Uplatnění sociálního pedagoga

Nejdůležitějším prvkem uplatnění sociálního pedagoga je jeho potřebné vzdělání. Některé možnosti studijního oboru Sociální pedagogiky jsme uvedli v kapitole 4.1. Je to jeho tzv. prvotní krok, aby mohl danou profesi vykonávat a uplatnit své znalosti a nabyté vědomosti, které během studia získal. Současná doba nám nabízí širokou nabídku uplatnění se sociální orientací.

Odborná literatura, která se zabývá sociální pedagogikou, nám představila možnosti, ve kterých se může sociální pedagog uplatnit. Zejména se jedná o resorty, které nám představil Kraus (2001, s. 39-40) ve své publikaci. Resorty, ve kterých se může uplatnit sociální pedagog:

- **Resort školství, mládeže a tělovýchovy**

Ve školství např. ve školních klubech, družinách, domovech mládeže. Ve volném čase např. v domovech dětí a mládeže, ve střediscích volného času. V ochranné výchově např. v institucích jako je např. diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Výchovné poradenství na základních, středních školách. V oblasti prevence např. systémy preventivně výchovné péče.

- **Resort spravedlnosti, zde se sociální pedagog může uplatnit:**

Ve vězenství (penitenciární péče) a i v následné a systematické převážně pedagogické péči o osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu nebo u osob vykonávajících alternativní tresty (postpenitenciární péče). Dále se může uplatnit v probační a mediační službě.

- **Resort zdravotnictví**

Zde se může uplatnit v léčebnách (např. psychiatrické léčebny), v poradnách (např. psychologické poradny), v protidrogových centrech.

- **Resort sociálních věcí**

V oblasti sociálních věcí se může uplatnit v sociálně výchovné péči o seniory (např. domovy pro seniory, hospice). V péči o postižené osoby a to např. v domovech pro osoby se zdravotním postižením, v ústavech sociální péče. V práci s problémovými skupinami např. kurátor pro mládež.

- **Resort vnitra**

V tomto resortu např. v azylových centrech, uprchlických zařízeních, v utečeneckých táborech.

V nestátní sféře se může uplatnit v neziskových organizacích, charitativních organizacích (Charita, Diakonie), humanitárních organizacích.

Autor přehledně zpracoval možnosti uplatnění sociálního pedagoga. Dalšími organizacemi, institucemi, kde se sociální pedagog může uplatnit, jsou např. domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, domovy na půl cesty aj.

Jak již bylo uvedeno, v kapitole 3.1 ve Zlínském kraji nalezneme 97 poskytovatelů sociálních služeb. Zařízení jsou převážně zřízeny např.: zlínským krajem, městy, obcemi, neziskovým sektorem, církví a také soukromým zřizovatelem. Pokusili jsme se oslovit všechny tyto poskytovatele sociálních služeb ve Zlínském kraji a zjistit kolik sociálních pedagogů je ve Zlínském kraji zaměstnáno v sociálních službách. Odpovědělo nám pouze 35 poskytovatelů. Zjistili jsme, že z 35 poskytovatelů pouze 5 zařízení zaměstnává sociální pedagogy. Došli jsme k závěru, že sociální služby se soustřeďují na sociální pracovníky a to z důvodu, že z 21 poskytovatelů se vyjádřilo, že místo sociálního pedagoga nepotřebují.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM A JEHO CHARAKTERISTIKA

Teoretická část je zaměřena na sociální pedagogiku, sociálního pedagoga a sociální služby. Praktická část je věnována výzkumu a zpracování výsledků dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření jsme provedli u studentů středních škol ve městě Vsetín, a to u studentů Masarykova gymnázia ve Vsetíně a Střední průmyslové školy strojnické Vsetín; a u poskytovatelů sociálních služeb ve Zlínském kraji.

5.1 Vymezení výzkumného problému a cíl výzkumu

Výzkum jsme zaměřili na studenty středních škol ve Vsetíně a na poskytovatele sociálních služeb ve Zlínském kraji. Vymezit zkoumanou problematiku této práce je profese sociálního pedagoga a jeho uplatnění v sociálních službách. Nejde o definování předem určitých činností sociálního pedagoga, ale cílem je zjistit, jakou mají studenti povědomost o této profesi. U poskytovatelů sociálních služeb je cílem zjistit, jak jsou sociální pedagogové zastoupeni v sociálních službách.

5.2 Druh výzkumu

Předmětem výzkumu jsou studenti výše uvedených středních škol ve městě Vsetín. Rozhodli jsme se vybrat kvantitativní výzkum. Charakteristikou kvantitativního výzkumu je, že se zabývá větším množstvím respondentů. Takto vybraná metoda výzkumu nám umožnila zkoumat a lépe pochopit problematiku vybraného problému. Kvantitativní metodu jsme si vybrali na základě cíle zkoumaného problému.

5.3 Hypotéza

Před začátkem výzkumu jsme si stanovili tyto hypotézy, které jsme po vyhodnocení výzkumu potvrdili nebo vyvrátili.

Hypotézy:

1H₀ Mezi odpověďmi studentů obou škol neexistuje závislost.

2H_A Mezi odpověďmi studentů obou škol existuje závislost.

3H₀ Počet studentů, kteří slyšeli o profesi sociálního pedagoga, je v jednotlivých ročnících studia stejný.

4H_A Počet studentů, kteří slyšeli o profesi sociálního pedagoga, je v jednotlivých ročnících studia odlišný.

5.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Výzkumným souborem mé práce jsou poskytovatelé sociálních služeb a to ve věku od 20-60 a více let a studenti vybraných středních škol ve Vsetíně, různých ročníků, a to ve věku 15-20 a více let. U poskytovatelů jsem zvolila různou věkovou kategorii, protože nelze přesně určit, v jaké věkové kategorii vykonávají své funkce. Výběr věkové kategorie u studentů jsem zvolila z důvodu, že studenti středních škol již by mohli mít povědomí nebo osobní zkušenost s profesí a prací sociálního pedagoga a to již od 1. ročníku studia.

Studentů se zúčastnilo celkem 100, z celkového počtu 100 oslovených z obou středních škol. Z Masarykova gymnázia to bylo 46 studentů a ze Střední průmyslové školy 54 studentů.

Poskytovatelů sociálních služeb se celkem zúčastnilo 35 z celkového počtu 97 oslovených.

5.5 Technika sběru dat

Zvolili jsme si formu dotazníkového šetření, abychom získali ve velice krátkém čase, co nejvyšší počet respondentů. Dotazník byl anonymní. Použili jsme otázky otevřené, uzavřené a polouzavřené, tak aby respondenti měli možnost výběru.

Ke sběru dat jsme použili elektronický dotazník. Sběr dat probíhal v měsíci březnu 2014. Dotazník byl vytvořen pro poskytovatele a studenty, a to na základě předem připravených otázek. Dotazníky jsme jak pro studenty, tak i pro poskytovatele sociálních služeb rozeslali elektronickou poštou. Ve středních školách jsem požádala pedagogy, kteří vyučují Informační a komunikační technologie o spolupráci k vyplnění. Elektronické adresy jsme získali v Elektronickém katalogu sociálních služeb ve Zlínském kraji.

5.6 Metoda analýzy dat

Získaná data z dotazníkového šetření jsme přehledně zpracovali do tabulek a grafů.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU U STUDENTŮ

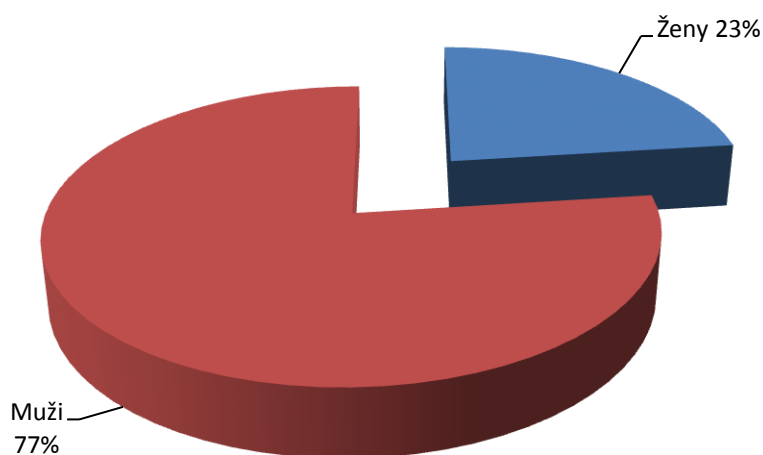
Data získaná z dotazníkového šetření jsme zpracovali do přehledných grafů a tabulek. Rozdělili jsme si otázky na jednotlivé části, tak aby bylo vše přehledné. Získaná data jsme podrobněji rozebrali.

Rozdělení u studentů:

Demografické údaje o studentech jsou uvedeny v první části. Druhá část je zaměřena na povědomí studentů o profesi sociálního pedagoga, zda je přínosem, jaký přínos pro společnost má a jaké by měl mít vzdělání. Ve třetí části jsme se zajímali, v jakých typech zařízení, které poskytují sociální služby, se mohou se sociálním pedagogem potkat a v případě, že se sociálním pedagogem potkali, jaká byla jejich zkušenost. V poslední, čtvrté části, se dotazujeme, zda mají pozitivní nebo negativní zkušenosti, a v jakém typu zařízení se setkali se sociálním pedagogem.

6.1 Demografická charakteristika

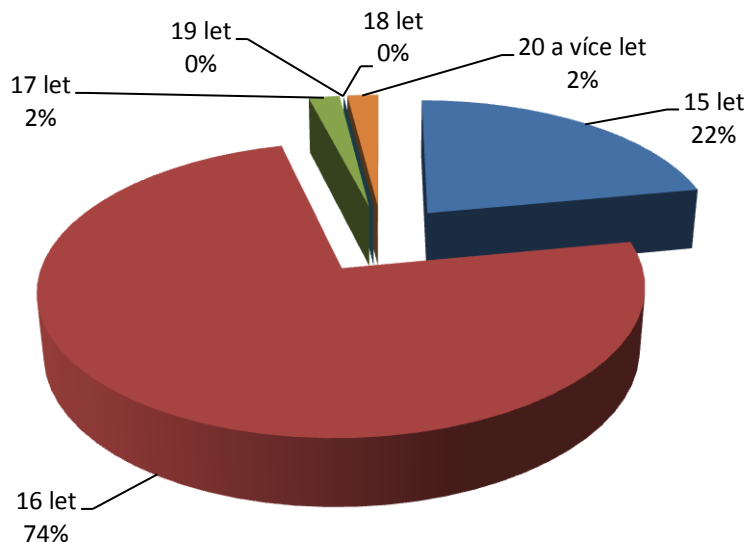
První část u studentů je věnována demografickým údajům. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 100 respondentů (100%) z celkového počtu 100. Respondenti byli ve věku 15-20 a více let. Z uvedeného počtu respondentů bylo 23 žen (23%) a 77 mužů (77%). Zde měli největší podíl muži.



Obrázek 1 Počet respondentů

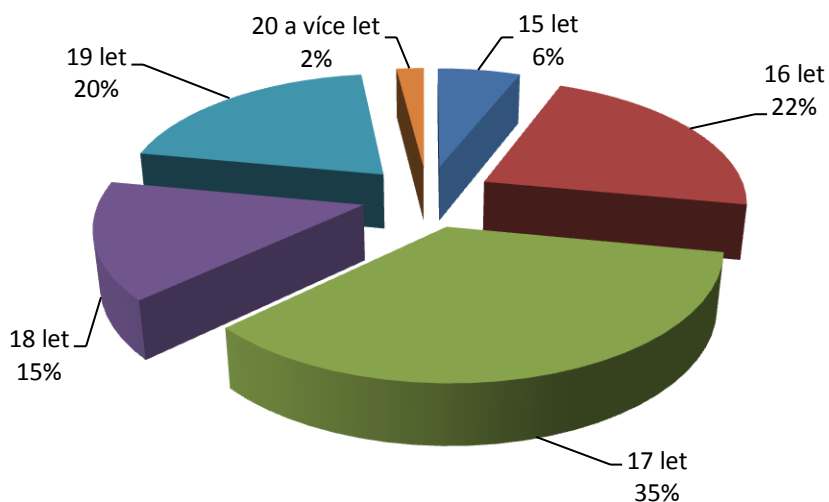
Respondenti byli různých věkových kategorií 15-20 a více let. Z celkového počtu 46 respondentů bylo z Masarykova gymnázia 15 letých respondentů 10 (22%), 16 letých bylo

34 (74%), ze 17 letých respondentů byl 1 (2%), 18 letých a 19 letých bylo 0 (0%) a respondentů ve věku 20 a více let bylo 1 (2%). Graf nám znázorňuje respondenty Masarykova gymnázia Vsetín.



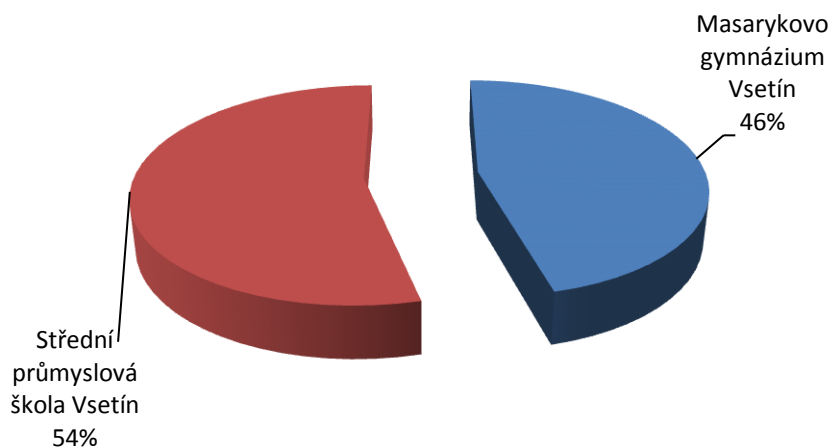
Obrázek 2 Věková struktura respondentů Masarykova gymnázia Vsetín

Z počtu 54 respondentů Střední průmyslové školy strojnické Vsetín bylo 15 letých 3 (6%), z 16 letých bylo 12 (22%), 17 letých respondentů bylo 19 (35%), ve věku 18 let bylo 8 (15%), 19 letých respondentů bylo 11 (20%) a 20 letý byl 1 (2%).



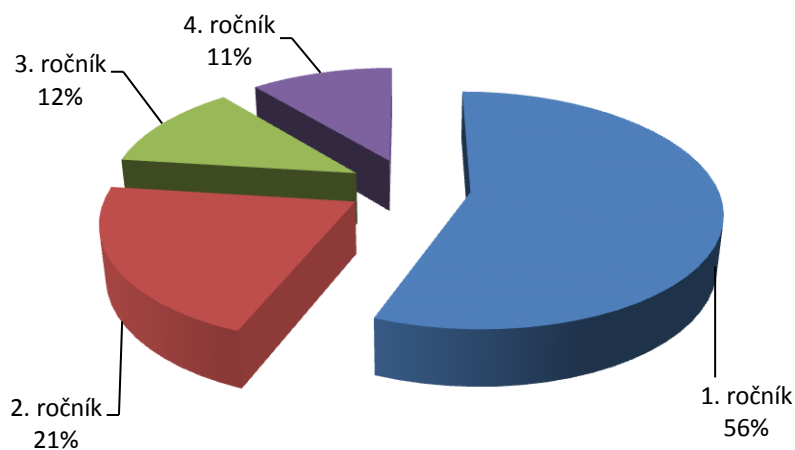
Obrázek 3 Věková struktura respondentů Střední průmyslové školy strojnické Vsetín

Dále nás zajímalo, jakou střední školu navštěvují a v jakém jsou ročníku studia. Počet respondentů z Masarykova gymnázia Vsetín bylo 46 (46%) a respondentů ze Střední průmyslové školy 54 (54%).



Obrázek 4 Respondenti z Masarykova gymnázia Vsetín a Střední průmyslové školy Vsetín

Z 1. ročníku obou středních škol se výzkumu zúčastnilo 56 (56%) respondentů, z 2. ročníku 21 (21%) respondentů, z 3. ročníku 12 (12%) respondentů a ze 4. ročníku 11 (11%) respondentů.



Obrázek 5 Celkový počet respondentů dle jednotlivých ročníků studia

6.2 Povědomost o profesi sociálního pedagoga, informace o profesi a vzdělání

Druhá část je zaměřena na profesi sociálního pedagoga, respondenti odpovídali na to, zda mají povědomost o profesi sociálního pedagoga, jestli je dostatek informací o této profesi a jaké by měl mít vzdělání.

Tabulka 3 Povědomost o profesi sociálního pedagoga

Odpovědi MG	žena-muž	%
Ano	21	46%
Ne	15	33%
Nevím nic o této profesi	10	22%

Odpovědi SPŠS	žena-muž	%
Ano	35	65%
Ne	12	22%
Nevím nic o této profesi	7	13%

Povědomost o profesi sociálního pedagoga u respondentů obou středních škol jsou rozdílné. Zde bychom očekávali, že větší počet kladných odpovědí bude u respondentů Masarykova gymnázia a to vzhledem k tomu, že gymnázium je škola, která je zaměřena humanitním směrem. Z celkového počtu 46 respondentů MG pouze 21 (46%) odpovědělo, že mají povědomost o této profesi. Četnost odpovědí jsme očekávali vyšší.

Dále jsme se respondentů dotazovali, zda si myslí, že je dostatek informací o této profesi. V odpovědích převažuje nezájem o informaci o sociálním pedagogovi, a to z celkového počtu 100 respondentů 63 (63%) odpovědělo, že se nikdy nezajímali. 34 (34%) respondentů se vyjádřilo, že není dostatek těchto informací a pouze 3 (3%) respondenti mají za to, že je dostatek informací.

Tabulka 4 Dostatek informací o profesi sociální pedagoga

Odpovědi MG	žena-muž	%
Ano, je dostatek informací	0	0%
Ne, je nedostatek informací	15	33%
Nikdy jsem nezajímal/a	31	67%

Odpovědi SPŠS	žena-muž	%
Ano, je dostatek informací	3	6%
Ne, je nedostatek informací	19	35%
Nikdy jsem se nezajímal/a	32	59%

Na otázku týkající se vzdělání sociálního pedagoga se respondenti z MG ve větší míře přiklonili k odpovědi, že by měl mít vysokoškolské vzdělání a u respondentů z SPŠS tomu nebylo jinak. U dalších odpovědí nebyl mezi respondenty tak velký rozdíl.

Tabulka 5 Vzdělání sociálního pedagoga

Odpovědi MG	žena-muž	%
SŠ	1	2%
SŠ s maturitou	2	4%
VOŠ	13	28%
VŠ	27	59%
Nepotřebuje vzdělání	3	7%

Odpovědi SPŠS	žena-muž	%
SŠ	1	2%
SŠ s maturitou	9	17%
VOŠ	8	15%
VŠ	26	48%
Nepotřebuje vzdělání	10	18%

Tabulka 5 dokládá, že u dalších odpovědí nebyl mezi respondenty tak velký rozdíl.

6.3 Přínos sociálního pedagoga

Nejčastější odpověď u další otázky byla, že respondenti nevědí, zda je sociální pedagog přínosný pro společnost. Z celkového počtu respondentů uvedlo 50 (50%), že neví, zda je přínosem pro společnost, dalších 41 (41%) odpovědělo ano, že má přínos pro společnost a 9 (9%) respondentů odpovědělo záporně, že nemá přínos pro společnost.

U otázky, jaký má přínos pro společnost (zde respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí), odpovědělo nejvíce respondentů 53 (53%), že má výchovný přínos pro společnost. 48 (48%) respondentů uvedlo pomáhající, 39 (39%) respondentů odpovědělo společenský a 21 (21%) neví, jaký má přínos.

Z těchto odpovědí nám vyplývá, že respondenti vnímají sociálního pedagoga jako přínosného pro tuto společnost a vnímají ho jako výchovného pedagoga.

6.4 Typy zařízení, zkušenosti respondentů

Ve třetí části jsme zjišťovali, v jakých typech zařízení, se respondenti se sociálním pedagogem mohou setkat a jaká byla jejich případná zkušenost. Respondentům jsme nabídli možnost z několika odpovědí, do odpovědí jsme zařadili jak sociální služby, tak i školská zařízení, tak abychom mohli vyhodnotit k jakému typu zařízení, nebo sociální službě se přiklánějí nejvíce.

Tabulka 6 Typy zařízení

Typy zařízení	Počet	Typy zařízení	Počet
Azylové domy	48	Probační a mediační služba	7
Domovy pro seniory	17	Speciální školy	64
Dětské domovy	67	Ústavní péče	27
Domovy pro děti a mládež	56	Věznice	30
Diagnostické ústavy	27	Základní školy	53
Stacionáře	9	Mateřské školy	27
Psychiatrické léčebny	33	Školní družiny	24
Psychologické poradny	51	Školní kluby	22
Protidrogová centra	46	Hospice	10

Tabulka 6 nám ukazuje ve kterých zařízeních a sociálních službách si myslí, že se mohou setkat se sociálním pedagogem. Nejvíce respondentů odpovědělo, že se mohou setkat se sociálním pedagogem v dětských domovech 67 (67%). Ze sociálních služeb nejvíce respondentů odpovědělo, že v Azylových domech 48 (48%).

Pozitivní zkušenost se sociálním pedagogem mělo 10 (10%) respondentů, negativní zkušenost měli 4 (4% respondenti) a 86 (86%) respondentů se nesešlo se sociálním pedagogem.

Respondenti, kteří uvedli, že jejich zkušenost byla pozitivní, 1 respondent uvedl, že byl k němu milý a upřímný, 1 respondent uvádí, že mu to dodalo sebedůvěru a 1 respondentovi pomohl jeho náhled na osobní věc, kterou řešil se sociálním pedagogem.

U respondentů s negativní zkušeností 1 respondent uvádí, že mu byl sociální pedagog nesympatický a 1 respondentovi byl taktéž nesympatický a neempatický.

Poslední otázkou jsme zjišťovali, kde se respondenti (v jakých sociálních službách nebo zařízeních) setkali se sociálním pedagogem. Respondenti mohli vybírat z více odpovědí.

Tabulka 7 Setkání se sociálním pedagogem

Typy zařízení	Počet	Typy zařízení	Počet
Azylové domy	3	Probační a mediační služba	2
Domovy pro seniory	2	Speciální školy	3
Dětské domovy	2	Ústavní péče	2
Domovy pro děti a mládež	3	Věznice	6
Diagnostické ústavy	3	Základní školy	12
Stacionáře	2	Mateřské školy	4
Psychiatrické léčebny	2	Školní družiny	3
Psychologické poradny	9	Školní kluby	3
Protidrogová centra	3	Hospice	5
Nesetkal/a	21		

Tabulka 7 nám znázornila četnost odpovědí, nejvíce respondentů 21 (52,5%) odpovědělo, že se nesetkalo se sociálním pedagogem.

7 HYPOTÉZY A JEJICH OVĚŘENÍ

Hypotézy, které jsme si předem stanovili, ověříme pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Nulovou a alternativní hypotézu jsme si již stanovili. Stanovené hypotézy byly stanoveny na základě výběru dat z dotazníku.

7.1 Povědomost o profesi sociálního pedagoga

K ověření níže uvedených hypotéz jsme si zvolili statistickou metodu a to **test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku**. Jako první jsme si sestavili kontingenční tabulku. Do tabulky jsme si zapsali čísla, která nám vyjadřují četnost respondentů, kteří nám odpověděli na otázku.

U respondentů jsme zjišťovali povědomost o profesi sociálního pedagoga. Stanovili jsme si následující hypotézy:

1H₀ Mezi odpověďmi studentů obou škol neexistuje závislost.

2H_A Mezi odpověďmi studentů obou škol existuje závislost.

Hladinu významnosti jsme si zvolili $\alpha = 0,05$

Stupeň volnosti určíme takto: $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$, r je počet řádků a s je počet sloupců, v tomto případě je tabulka o dvou řádcích a dvou sloupcích $f = (2 - 1) \cdot (2 - 1) = 1$

Pro výpočet tabulky použijeme následující vzorec:

$$\frac{(P - O)^2}{O}$$

Kritérium χ^2 následně vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechny pole kontingenční tabulky: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 0,446+0,924+0,341+0,708 = 2,419$

Tabulka 8 Kontingenční tabulka

povědomí o profesi	studenti MG	studenti SPŠS	Σ
+	21 (24,29)	35 (31,71)	56
-	15 (11,71)	12 (15,29)	27
Σ	35	47	83

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

$$\chi^2 = 2,419$$

Výsledná hodnota je nižší než zvolená kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$ proto nulovou hypotézu nezamítáme. Potvrdila se nulová hypotéza, že mezi odpověďmi studentů Masarykova gymnázia a Střední průmyslové strojnické neexistuje závislost. Statisticky jsme prokázali souvislost s výše uvedeným tvrzením.

V další hypotéze jsme zjišťovali, zda počet studentů, kteří se setkali s profesí sociálního pedagoga v jednotlivých ročnících studia, je stejný, nebo se odlišuje. Tentokrát jsme k výpočtu použili statistickou metodu pro analýzu nominálních dat – **Test dobré shody chí-kvadrát**.

3H₀ Počet studentů, kteří slyšeli o profesi sociálního pedagoga je v jednotlivých ročnících studia stejný.

4H_A Počet studentů, kteří slyšeli o profesi sociálního pedagoga je v jednotlivých ročnících studia odlišný.

Hladinu významnosti jsme si zvolili $\alpha = 0,05$

Ročník	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	$P-O$	$(P-O)^2$	$\frac{(P-O)^2}{O}$
1.	27	13,5	13,5	182,25	13,5
2.	16	13,5	2,5	6,25	0,463
3.	7	13,5	-6,5	42,25	3,130
4.	4	13,5	-9,5	90,25	6,685
	Σ 54	Σ 54			Σ 23,778

Stupeň volnosti jsme si určili 3 a to na základě počtu řádků v tabulce $4-1=3$

$$\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$$

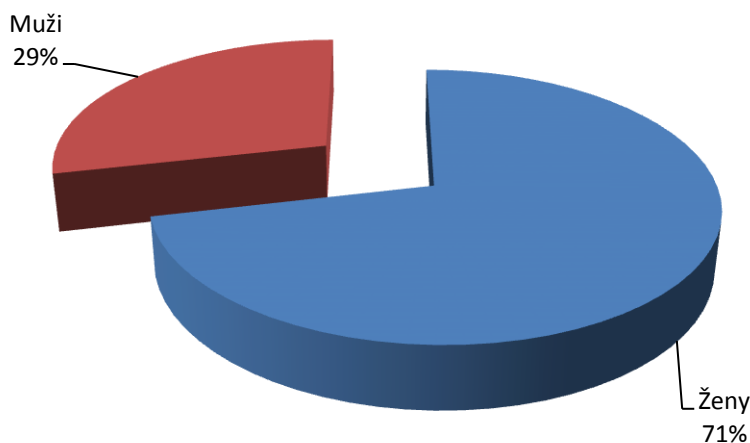
Výpočtem jsme zjistili, že výsledná hodnota je vyšší, než hodnota kritická a proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Potvrdila se tedy alternativní hypotéza, že počet studentů, kteří slyšeli o profesi sociálního pedagoga v jednotlivých ročnících studia je odlišný.

8 VÝSLEDKY VÝZKUMU U POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Celkem jsme oslovili 97 poskytovatelů sociálních služeb ve Zlínském kraji.

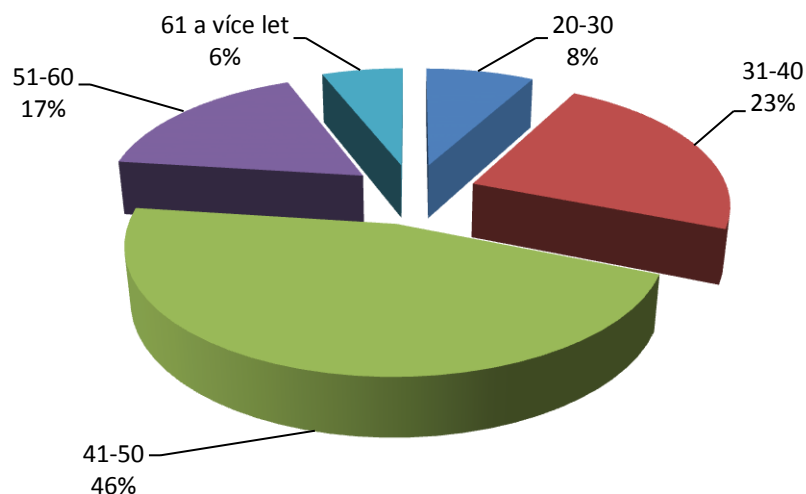
Demografické údaje o respondentech jsou uvedeny v první části. Druhá část zaujímá, jakou funkci v zařízení vykonávají, kdo je zřizovatelem poskytovatele zařízení a v jakém typu sociálních služeb vykonávají svou funkci. Ve třetí části se dotazujeme, zda v zařízeních pracují sociální pedagogové, jaký počet a jaké je jeho nejvyšší dosažené vzdělání. V poslední čtvrté části zjišťuji co je důvodem, v případě, že sociální pedagog v zařízení nepracuje a zda by bylo přínosné pro zařízení, aby tato pozice byla obsazena.

První část u poskytovatelů jsme věnovali demografickým údajům. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 35 respondentů (36,1%) z celkového počtu 97. Respondenti byli ve věku 20-60 a více let. Z uvedeného počtu respondentů bylo 25 žen (71%) a 10 mužů (29%).



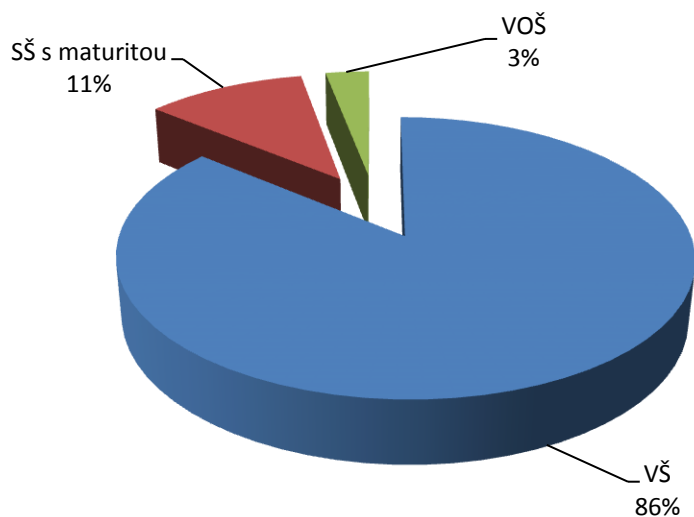
Obrázek 6 Počet respondentů

Respondenti byli různých věkových kategorií. Ve věku 20-30 let byli 3 respondenti (8%), ve věku 31-40 bylo 8 respondentů (23%), ve věku 41-50 bylo 16 respondentů (46%), ve věku 51-60 bylo 6 respondentů (17%) a věku 61 a více let byli 2 respondenti (6%). Největší podíl měli respondenti ve věku 41-50 let.



Obrázek 7 Věková struktura respondentů

Vzdělání u ředitelů/vedoucích pracovišť bylo ve velké většině vysokoškolské 30 respondentů (86%), střední školu s maturitou mají 4 respondenti (11%) a 1 respondent (3%) má vyšší odborné vzdělání.



Obrázek 8 Vzdělání ředitelů/vedoucích pracovišť

8.1 Zřizovatelé sociálních služeb, typy sociálních služeb a funkce v sociálních službách

Tato druhá část je zaměřena na zřizovatele sociálních služeb, ve kterém vykonávají funkci ředitele/vedoucí pracovníka, v jakém typu sociálních služeb vykonávají svou funkci a jakou funkci v sociálních službách zastávají. Zde nám šlo o ucelení přehledu.

Tabulka 9 Zastávaná funkce

Zastávaná funkce	Počet
Ředitel/ředitelka	18
Vedoucí zařízení	9
Pověřený/á řízením zařízení	1
Jinou funkci	7
Σ	35

Toto znázornění nám ukazuje, že ve většině zařízení vykonávají funkci ředitele/ředitelky (tato funkce je zastoupena nejvíce), vedoucí zařízení (zaujímá druhou pozici), jinou funkci (zde se např. jednalo o funkci jednatele, manažera, zástupce ředitele).

V další tabulce jsme si zpracovali data o zřizovateli sociálních služeb, ve kterých vykonávají ředitel/vedoucí pracovník své funkce.

Tabulka 10 Zřizovatelé zařízení (počty vyjádřené v tabulce)

Zřizovatelé zařízení	Počet
Zlínský kraj	5
Město	6
Obec	0
Jiný zřizovatel	24
Σ	35

Zde sledujeme, že nejvyšší počet zastávají jiní zřizovatelé, a to konkrétně církev. Z těchto 24 jiných zřizovatelů bylo 12 církevních organizací, 2 neziskové organizace, 5 spolků, 1 soukromý zřizovatel, 1 družstvo a 1 zařízení nemá zřizovatele.

V této poslední části jsme zjišťovali, v jakém typu sociálních služeb je vykonávána jejich funkce. Zde měli respondenti na výběr z několika možných typů sociálních služeb s možností zvolit si více typů těchto služeb, vzhledem k tomu, že poskytovatelé mohou

poskytovat i více typů sociálních služeb. V tabulce je přehledně zpracováno jaké typy sociálních služeb nabízejí poskytovatelé, kteří se zúčastnili výzkumu.

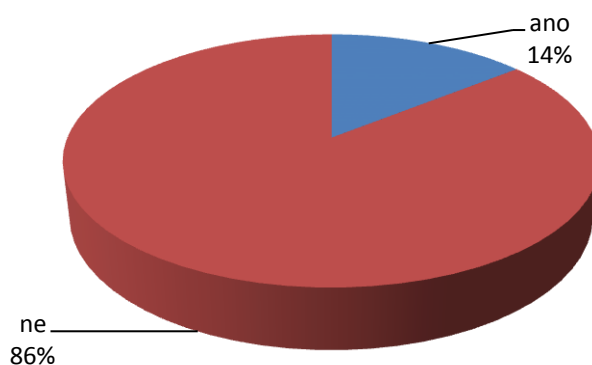
Tabulka 11 Typy sociálních služeb

Typy sociálních služeb	Počet	Typy sociálních služeb	Počet
Azylové domy	5	Podpora samostatného bydlení	1
Centra denních služeb	6	Průvodcovské a předčitatelské služby	1
Denní stacionáře	7	Raná péče	0
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	1	Služby následné péče	0
Domovy pro seniory	6	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	4
Domovy se zvláštním režimem	7	Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	2
Domy na půl cesty	0	Sociálně terapeutické dílny	3
Chráněné bydlení	1	Sociální rehabilitace	3
Kontaktní centra	1	Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče	0
Krizová pomoc	0	Telefonická krizová pomoc	0
Nízkoprahová denní centra	2	Terapeutické komunity	0
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	4	Terénní programy	4
Noclehárny	1	Tísňová péče	0
Odborné sociální poradenství	6	Tlumočnické služby	1
Odlehčovací služby	6	Týdenní stacionáře	0
Osobní asistence	7	Jiné	3
Pečovatelská služba	16	Σ	98

Nejvíce se zde jedná o zařízení, které poskytují pečovatelské služby.

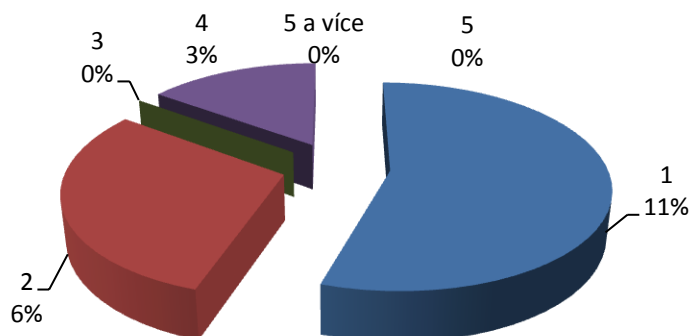
8.2 Zastoupení profese v sociálních službách

Třetí část obsahuje informace o profesi sociálního pedagoga v sociálních službách. Zde jsme se respondentů dotazovali, zda jsou v zařízeních zaměstnání sociální pedagogové, jaký je jejich počet a jaké je jeho nejvyšší dosažené vzdělání. 5 respondentů (14%) odpovědělo, že je profese sociálního pedagoga v jejich zařízení zastoupena a 30 respondentů (86%) odpovědělo, že profese sociálního pedagoga v jejich zařízení zastoupena není. Na níže uvedeném grafu vidíme, že profese sociálního pedagoga v sociálních službách ve Zlínském kraji je zastoupena ve velmi malé míře.



Obrázek 9 Zastoupení sociálního pedagoga v sociálních službách

V další otázce jsme zjišťovali, kolik sociálních pedagogů pracuje v zařízeních poskytující sociální služby. Zde respondenti měli možnost výběru z jednotlivých číslovek a to od 1 do 5. Poslední možností bylo vyplnění číslovky, v případě, že v zařízení je zaměstnáno více jak 5 sociálních pedagogů. U počtu 1 sociálního pedagoga respondenti uvedli počet 2 (6%), u 2 sociálních pedagogů respondenti uvedli počet 2 (11%), u 3 sociálních pedagogů uvedli 0 (0%), u 4 sociálních pedagogů uvedli 1 (3%), u počtu 5 sociálních pedagogů uvedli 0 (0%) a jako poslední možnost měli uvedení jiného počtu, který nebyl respondenty vyplněn.



Obrázek 10 Zastoupení sociálního pedagoga v sociálních službách

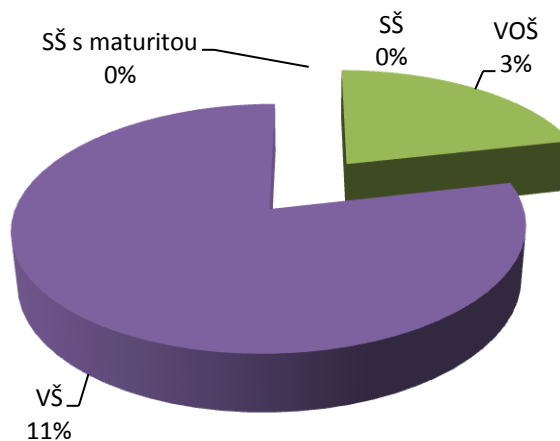
Z toho výsledku vyplynulo, že sociální pedagog je v sociálních službách ve Zlínském kraji velmi málo zastoupen. Musíme brát zřetel na počet vyplněných a vrácených dotazníků. Domníváme se, že v případě vyššího počtu vyplněných a vrácených dotazníků, by počty sociálních pedagogů, kteří pracují v sociálních službách byl vyšší.

Počty sociálních pedagogů, kteří v sociálních službách pracují je 10. Do tabulky jsme zpracovali v jakých zařízeních tito sociální pedagogové pracují a mohou nacházet své uplatnění.

Tabulka 12 Zařízení, ve kterých pracují sociální pedagogové

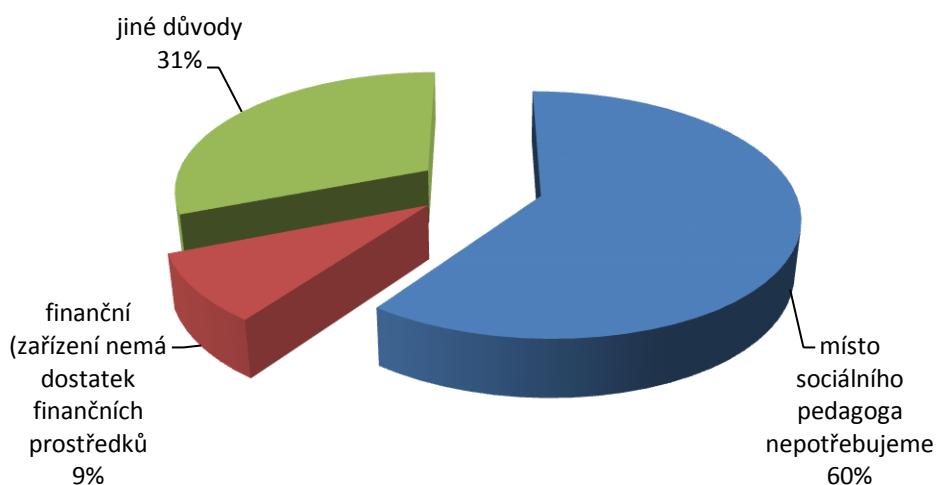
Zařízení	Počet sociálních pedagogů	Σ
Denní stacionáře	6	6
Centra denních služeb	1	1
Azylové domy	2	2
Pečovatelské služby	1	1

Poslední otázka této části se týkala vzdělání sociálních pedagogů. U vzdělání SŠ a SŠ s maturitou 0 (0%), u VOŠ 1 (3%), u VŠ 4 (11%). Zde je převažující vysokoškolské vzdělání.



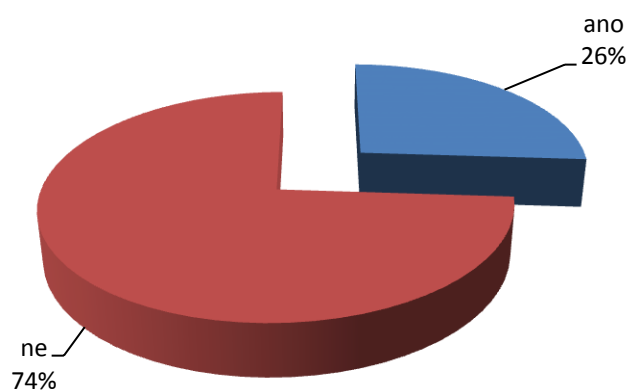
Obrázek 11 Vzdělání sociálních pedagogů

V poslední části jsme se respondentů dotazovali, proč není pozice sociálního pedagoga v zařízení obsazena a dále nás zajímalo co je důvodem. Většina respondentů odpověděla, že místo sociálního pedagoga nepotřebují 21 (60%), z finančních důvodů (zařízení nemá dostatek finančních prostředků) 3 (9%) a zbývající respondenti uvedli jiné důvody 11 (31%).



Obrázek 12 Pozice sociálního pedagoga

Poslední otázka byla směřována na přínos sociálního pedagoga pro zařízení. Sociální pedagog by byl přínosný pro 9 (26%) respondentů a pro 26 (74%) by nebyl přínosný.



Obrázek 13 Přínos sociálního pedagoga

ZÁVĚR

Tématem naší bakalářské práce byl sociální pedagog a jeho uplatnění v sociálních službách.

Teoretická část byla věnována získávání základních poznatků ze sociální pedagogiky jako vědy a uplatněním sociálního pedagoga v sociálních službách.

Praktická část byla zaměřena na zpracování dotazníkového šetření a následného vyhodnocení. Šetření jsme uskutečnili u studentů středních škol Masarykova gymnázia a Střední průmyslové školy strojnické ve Vsetíně a další šetření bylo u poskytovatelů sociálních služeb ve Zlínském kraji. Otázky jsme si rozdělili do částí, které jsme se snažili podrobněji popsat a vyhodnotit.

Hlavním cílem výzkumu u studentů bylo zjistit, zda mají povědomí o profesi sociálního pedagoga, zda mají se sociálním pedagogem osobní zkušenost a kde se s ním setkali. Dále nás zajímalo, jaký má sociální pedagog přínos pro společnost a jestli je dostatek informací o této profesi. Jednotlivé výstupy jsme se snažili popsat.

Výsledkem výzkumu u studentů bylo, že studenti povědomost o profesi sociálního pedagoga mají. Překvapilo nás, že vyšší povědomí o této profesi mají studenti Střední průmyslové školy strojnické. Předpokladem bylo, že vyšší povědomost budou mít studenti Masarykova gymnázia a to vzhledem k humanitnímu zaměření studia. Snažili jsme se zjistit, zda mezi odpověďmi studentů Masarykova gymnázia a Střední průmyslové školy existuje nějaká souvislost. Statistickým výpočtem jsme zjistili, že mezi odpověďmi studentů Masarykova gymnázia a Střední průmyslové školy neexistuje žádná souvislost. Dále jsme statisticky zjišťovali, zda počet studentů, kteří slyšeli o profesi sociálního pedagoga ve všech ročnících je stejný nebo odlišný. Zde jsme zjistili, že počet studentů je v jednotlivých ročnících odlišný. Dalším zjištěním bylo, že studenti obou středních škol se nikdy nezajímali o informace o profesi sociálního pedagoga. Dalším zajímavým zjištěním bylo, že polovina studentů neví, zda má tato profese nějaký přínos pro společnost. Zde se můžeme domnívat, že to má souvislost s předchozím zjištěním, která může pramenit z nezájmu o tyto informace. Studenti vnímají sociálního pedagoga jako přínosného pro společnost a zároveň je jeho přínos chápán jako výchovný a pomáhající, zde byly odpovědi opět nejčtenější.

Výzkum, který proběhl u poskytovatelů sociálních služeb ve Zlínském kraji, měl za cíl zjistit, v jakém počtu jsou sociální pedagogové zastoupeni v sociálních službách ve Zlínském kraji a nejčastěji v jakém typu zařízení. Snahou bylo získat, co nejvíce respondentů, ale to se úplně nepodařilo. Ve velké většině zařízení sociální pedagog nepracuje. Zajímalo nás i důvod, proč tomu tak je a zde jsme došli k závěru, že zařízení sociálního pedagoga nepotřebují. U zlomku respondentů byl důvod finanční (zařízení nemá dostatek finančních prostředků). Nejčastěji je sociální pedagog zaměstnán v denních stacionářích. Výsledkem výzkumu u poskytovatelů sociálních služeb je, že sociální pedagog nenachází profesně velké zastoupení v sociálních službách, ale v některých zařízeních své uplatnění najde a to např. v denních stacionářích, azylových domech, centrech denních služeb.

Závěrem můžeme říct, že profese sociálního pedagoga by si zasloužila více pozornosti. Legislativní zakotvení a zařazení do katalogu prací by této profesi pomohlo k lepšímu prosazování této profese do různých oblastí. Mohla by být tato profese více prezentována, aby mladí lidé, studenti a široká veřejnost získali co nejvíce informací o této profesi. Vhodná forma by byla např. zřízení internetových stránek, které by se týkaly přímo sociální pedagogiky. Stránky by mohly obsahovat informace o této vědní disciplíně od její historie až po současnost, odborné články od odborných pracovníků na tuto problematiku, odkazy na odbornou literaturu a časopisy, vzdělávání v této oblasti (kurzy, celoživotní vzdělávání), možnosti studia a možnosti uplatnění po ukončení studia (k tomu je nutné legislativní zakotvení, jak bylo výše uvedeno). Tak, aby se informace o internetových stránkách dostala ke studentům a veřejnosti, zpracovali jsme návrh letáku (viz níže), který obsahuje všechny podstatné informace. Distribuci letáku bychom provedli elektronicky na střední školy, do státní správy a samosprávy a dalších institucí, které bychom požádali o vyvěšení a zveřejnění na webových stránkách. V dnešní době je to nejvhodnější forma k zadávání a získávání informací.

Sociální pedagog



Chcete se o sociálním pedagogovi dozvědět více?



navštivte

www.socialnipedagog.cz

Zde naleznete informace o možnostech studia včetně nabídky škol, možnosti uplatnění po ukončení studia, vzdělávání v této oblasti, celoživotní vzdělávání, informace od historie po současnost, odborné články, odkazy na literaturu a časopisy a další informace týkající se sociální pedagogiky a profese sociálního pedagoga.

Obrázek 14 Návrh letáku

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Public promotion, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

BAKOŠOVÁ, Zlatica, LUBELCOVÁ, Gabriela, POTOČÁROVÁ, Mária. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Svornosť a.s., 2005. ISBN 80-10-00485-5.

ČÁMSKÝ, Pavel, Jan SEMBDNER a Dagmar KRUTILOVÁ. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0027-7.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-Prostředí-Výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 978-80-7178-549-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan a kol., *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7367-647-6.

Internetové odkazy:

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010. MPSV: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, ©2010 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9198/Analyza_fin_SS.pdf

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2009-2014. PEDMUNI: *Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity* [online]. PEDMUNI, © 2009-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/katedry-a-instituty/socialni-pedagogika/o-katedre/>

Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2006-2014. PDFOSU: *Pedagogická fakulta Ostravské univerzity* [online]. PDFOSU, © 2006-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://pdf.osu.cz/pes/index.php?kategorie=35276&id=6085>

Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2000-2014. UTB: *Univerzita Tomáše Bati* [online]. UTB © 2000-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/fhs/chci-studovat/studijni-program-specializace-v-pedagogice-studijni-obor-4>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, ©2006 [2014-02-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/9>

Zlínský kraj, 2014. *Zlínský kraj* [online]. ©ESMEDIA a.s. [2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.kr-zlinsky.cz/socialni-sluzby-ve-zlinskem-kraji-cl-1219.html>

Zákony:

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Např. Například.

Atd. A tak dále.

MG Masarykovo gymnázium.

SPŠS Střední průmyslová škola strojnická.

Tzn. To znamená.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Schéma č. 1 1Specifické kompetence sociálního pedagoga (překlad vlastní) ³	38
Obrázek 1 Počet respondentů	44
Obrázek 2 Věková struktura respondentů Masarykova gymnázia Vsetín	45
Obrázek 3 Věková struktura respondentů Střední průmyslové školy strojnické Vsetín	45
Obrázek 4 Respondenti z Masarykova gymnázia Vsetín a Střední průmyslové školy Vsetín.....	46
Obrázek 5 Celkový počet respondentů dle jednotlivých ročníků studia	46
Obrázek 6 Počet respondentů	54
Obrázek 7 Věková struktura respondentů.....	55
Obrázek 8 Vzdělání ředitelů/vedoucích pracovišť	55
Obrázek 9 Zastoupení sociálního pedagoga v sociálních službách	58
Obrázek 10 Zastoupení sociálního pedagoga v sociálních službách	59
Obrázek 11 Vzdělání sociálních pedagogů.....	60
Obrázek 12 Pozice sociálního pedagoga	60
Obrázek 13 Přínos sociálního pedagoga	61
Obrázek 14 Návrh letáku	64

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled vývoje názorů na sociální pedagogiku	18
Tabulka 2 Údaje o poskytovatelích podle druhu soc. služeb a počtech zařízení	28
Tabulka 3 Povědomost o profesi sociálního pedagoga	47
Tabulka 4 Dostatek informací o profesi sociálního pedagoga	47
Tabulka 5 Vzdělání sociálního pedagoga	48
Tabulka 6 Typy zařízení	49
Tabulka 7 Setkání se sociálním pedagogem	50
Tabulka 8 Kontingenční tabulka	52
Tabulka 9 Zastávaná funkce	56
Tabulka 10 Zřizovatelé zařízení (počty vyjádřené v tabulce)	56
Tabulka 11 Typy sociálních služeb	57
Tabulka 12 Zařízení, ve kterých pracují sociální pedagogové	59

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI Rešerše

PŘÍLOHA PII Dotazník pro studenty středních škol

PŘÍLOHA PIII Dotazník pro poskytovatele sociálních služeb ve Zlínském kraji

PŘÍLOHA PIV Slovníček pojmů

PŘÍLOHA PI:

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012.

Tato publikace je rozdělena do tří částí. Publikace se zabývá sociální pedagogikou, historickými kořeny sociálně pedagogického myšlení. Autorovým cílem je přesvědčit čtenáře o tom, že sociální pedagogika není novým oborem a názory na sociální pedagogiku jsou ukotveny. Jsou zde sledovány názory, které se v teoretické rovině i v praktické práci staly základem pro vznik sociální pedagogiky jako samostatného oboru. V knize je věnována i pozornost sociální pedagogice ve střední Evropě (popis osobností, témata, která se řešila u nás i u našich sousedů).

BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Public promotion, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

Učebnice je řazena do 7 kapitol. Je zde vymezena terminologie, koncepce a modely sociální pedagogiky. V učebnici je vysvětlen vztah k speciální pedagogice, sociální práci, sociální andragogice, psychologii, sociologii a dalším disciplínám. Práce obsahuje příklady, otázky, úlohy, tak aby byl obsah srozumitelný a pochopitelný. (Bakošová, 2008)

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

Knih se zabývá sociálními službami, její historií, legislativou sociálních služeb v ČR, právní úpravou v evropských zemích (zde jsou popsány modely sociálního státu – anglosaský model, skandinávský model, korporativní model). Dále se v knize popisuje financování, plánování, kvalita sociálních služeb. (Matoušek, 2007)

HAWKINS, Peter, SHOHET, Robin, *Supervize v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, s. r. o., 2004. ISBN 80-7178-715-9.

Z cizojazyčné literatury jsme si vybraly knihu od Petera Hawkinsa a Robina Shoneta, *Supervize v pomáhajících profesích* (2004), která je přehlednou a stručnou knihou zabývající se supervizí v pomáhajících profesích. Supervize je v pomáhajících profesích nepostradatelná. V knize je představena supervize a k čemu slouží. (Hawkins, Shonet, 2004)

LAAN, Geert van der. *Otázky legitimace sociální práce: pomoc není zboží*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1998. ISBN 8085834413.

Další knihu, kterou jsme si vybrali je od Geerta van der Laana *Otázky legitimace sociální práce: pomoc není zboží* (1998), která se věnuje vymezení sociální práce. V knize je vymezena profese sociální práce a sociální práce jako studijního oboru. (Laan, 1998)

KORNBECK, Jacob a Niels ROSENDAL JENSEN. *The diversity of social pedagogy in Europe*. 1. Aufl. Bremen: Europäischer Hochschulverlag, 2009. ISBN 978-3-941482-34-0.

KORNBECK, Jacob a Niels ROSENDAL JENSEN. *Rozmanitost sociální pedagogiky v Evropě* 1. Aufl. Bremen: Europäischer Hochschulverlag, 2009. ISBN 978-3-941482-34-0.

Ze zahraniční literatury jsme si vybrali knihu od Kornbecka Jacoba a Wilse Rosendala Jensena, *The diversity of social pedagogy in Europe*, 2009. Ve vlastním překladu se jedná o *Rozmanitost sociální pedagogiky v Evropě*. Kniha se zabývá případovými studii např. z Dánska, Francie, Německa, Polska a Švédska. Tyto studie se zabývají jak prakticky, tak i teoreticky odborným vzděláváním, zabývají se prací a výzkumem. (Kornbeck, Rosendal Jensen, 2009)

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Renata Maczková a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně oboru Sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká sociálního pedagoga. Dotazník je zcela anonymní a zabere Vám nanejvýš pět minut. Tento dotazník je klíčový pro výzkum profese sociálního pedagoga.

Jste?

žena muž

Věk?

15 16 17 18 19 20 a více

Jste student/ka?

- Masarykova gymnázia Vsetín
- Střední zdravotnické školy a VOŠ Vsetín
- Střední průmyslové strojnické Vsetín

Studujete?

- 1. ročník
- 2. ročník
- 3. ročník
- 4. Ročník

Slyšel/a jste někdy o profesi sociálního pedagoga?

- ano
- ne
- nevím nic o této profesi

Myslíte si, že je dostatek informací o této profesi?

- ano, je dostatek informací
- ne, je nedostatek informací
- nikdy jsem se nezajímal/a

Jaké si myslíte, že by měl mít sociální pedagog vzdělání?

- SŠ
- SŠ s maturitou
- VOŠ
- VŠ
- nepotřebuje vzdělání

Myslíte si, že je sociální pedagog přínosem pro společnost?

- ano
- ne
- nevím

Jaký si myslíte, že má přínos sociální pedagog pro společnost? (zde mohli respondenti označit více možností)

- výchovný
- pomáhající
- společenský
- nevím, jaký má přínos

Kde si myslíte, že se sociálním pedagogem můžete potkat? Vyberte z více možností, kde si myslíte, že byste se mohl/a setkat se sociálním pedagogem.

- Azylové domy
- Domovy pro seniory
- Domovy se zvláštním režimem
- Dětské domovy
- Domovy pro děti a mládež
- Domovy mládeže
- Diagnostické ústavy
- Stacionáře
- Pedagogicko-psychologické poradny
- Psychiatrické léčebny
- Psychologické poradny
- Protidrogová centra
- Probační a mediační služba

- Speciální školy
- Ústavní péče
- Věznice
- Základní školy
- Mateřské školy
- Střední školy
- Školní družiny
- Školní kluby
- Hospice
- Chráněné dílny
- Kontaktní centra
- Kojenecké ústavy
- Manželské poradny
- Krizová centra
- Nemocnice

Pokud jste se setkal/a se sociálním pedagogem, byla pro Vás tato zkušenost?

- pozitivní
- negativní
- nesetkal/a jsem se sociálním pedagogem

V případě, že Vaše zkušenost byla pozitivní, prosím vypište konkrétně v čem ?

V případě, že Vaše zkušenost byla negativní, prosím vypište konkrétně v čem ?

V případě, že jste se sociálním pedagogem setkal/a, v jakém typu zařízení ? (zde respondenti mohli označit více odpovědí)

- Azylové domy
- Domovy pro seniory
- Domovy se zvláštním režimem
- Dětské domovy
- Domovy pro děti a mládež

- ▣ Domovy mládeže
- ▣ Diagnostické ústavy
- ▣ Stacionáře
- ▣ Pedagogicko-psychologické poradny
- ▣ Psychiatrické léčebny
- ▣ Psychologické poradny
- ▣ Protidrogová centra
- ▣ Probační a mediační služba
- ▣ Speciální školy
- ▣ Ústavní péče
- ▣ Věznice
- ▣ Základní školy
- ▣ Mateřské školy
- ▣ Střední školy
- ▣ Školní družiny
- ▣ Školní kluby
- ▣ Hospice
- ▣ Chráněné dílny
- ▣ Kontaktní centra
- ▣ Kojenecké ústavy
- ▣ Manželské poradny
- ▣ Krizová centra
- ▣ Nemocnice

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Renata Maczková a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně oboru Sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká profese sociálního pedagoga v sociálních službách. Dotazník je zcela anonymní a zabere Vám nanejvýš pět minut. Tento dotazník je klíčový pro výzkum profese sociálního pedagoga v sociálních službách ve Zlínském kraji.

1. **Jste?** žena muž

2. **Věk?** 20-30 31-40 41-50 51-60 61 a více

2. **Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

SŠ

SŠ s maturitou

VOŠ

VŠ

3. **V zařízení, ve kterém pracujete, zastáváte funkci?**

Ředitel/Ředitelka Vedoucí zařízení Pověřený/á řízením zařízení Jinou funkci

4. **Zřizovatelem zařízení, ve kterém vykonáváte funkci ředitele/ředitelky/vedoucí pracoviště je?**

Zlínský kraj Město Obec Jiný zřizovatel, vypište prosím jaký

5. **V jaké typu sociálních služeb vykonáváte funkci ředitele/ředitelky/vedoucí zařízení?**

Azylové domy

Centra denních služeb

Denní stacionáře

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

Domovy pro seniory

Domovy se zvláštním režimem

- Domy na půl cesty
- Chráněné bydlení
- Kontaktní centra
- Nízkoprahová denní centra
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- Noclehárny
- Odborné sociální poradenství
- Odlehčovací služby
- Osobní asistence
- Pečovatelská služba
- Podpora samostatného bydlení
- Průvodcovské a předčitatelské služby
- Raná péče
- Služby následné péče
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- Sociálně terapeutické dílny
- Sociální rehabilitace
- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče
- Telefonická krizová pomoc
- Terapeutické komunity
- Terénní programy
- Tísňová péče
- Tlumočnické služby
- Týdenní stacionáře

Jiné, prosím vyplňte jaké

6. Pracuje ve vašem zařízení sociální pedagog?

ANO NE

7. V případě, že jste u otázky č. 7 odpověděl/a „ano“, kolik sociálních pedagogů pracuje ve vašem zařízení?

1 2 3 4 5 Pokud více, vypište odpověď číslicí

8. V případě, že ve Vašem zařízení pracuje sociální pedagog, jaké je jeho nejvyšší dosažené vzdělání?

SŠ SŠ s maturitou VOŠ VŠ Nepracuje v zařízení sociální pedagog

9. V případě, že nepracuje ve vašem zařízení sociální pedagog, uveďte prosím důvod?

Finanční (zařízení nemá dostatek finančních prostředků)

Nedostatečné vzdělání

Místo sociálního pedagoga nepotřebujeme

Jiné důvody

10. Bylo by pro vaše zařízení přínosné mít obsazenou tuto pracovní pozici?

ANO NE

PŘÍLOHA PIV: SLOVNÍČEK POJMŮ

Sociální pedagogika

Jedná se o pedagogickou disciplínu. Obecně je charakterizována jako věda o výchově. Sociální pedagogikou se zabývali např. Zlatica Bakošová, Blahoslav Kraus, Miloslav Procházka a další autoři.

Sociální pedagog

Sociálního pedagoga charakterizovalo několik autorů např. Zlatica Bakošová, která ho popsala jako odborníka, jeho kompetence spočívají v pomoci a podpoře dětí, mládeže, dospělých, rodičů a jejich podpoře v situacích vyrovnávání deficitu socializace a hledání možností zlepšení kvality života prostřednictvím výchovy, vzdělávání, prevence, poradenství.

Sociální služby

Sociální služby jsou definovány v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Sociální službou rozumíme činnost nebo soubor činností podle výše uvedeného zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Sociálními službami se např. zabýval Oldřich Matoušek, Pavel Čámský)

Sociální práce

Sociální práci definoval např. Oldřich Matoušek, který uvádí, že se jedná o společenskovední disciplínu, která má za cíl odhalovat, zmírňovat a řešit sociální problémy např. chudobu, diskriminaci atd.

Profesní kompetence

Patří sem celá řada podmínek a předpokladů, tak aby došlo k jejich naplnění. Členíme zde všechny znalosti, dovednosti, postoje, zkušenosti. Profesními kompetencemi se např. zabýval Miloslav Procházka, Dieter Mertensen, Blahoslav Kraus)

